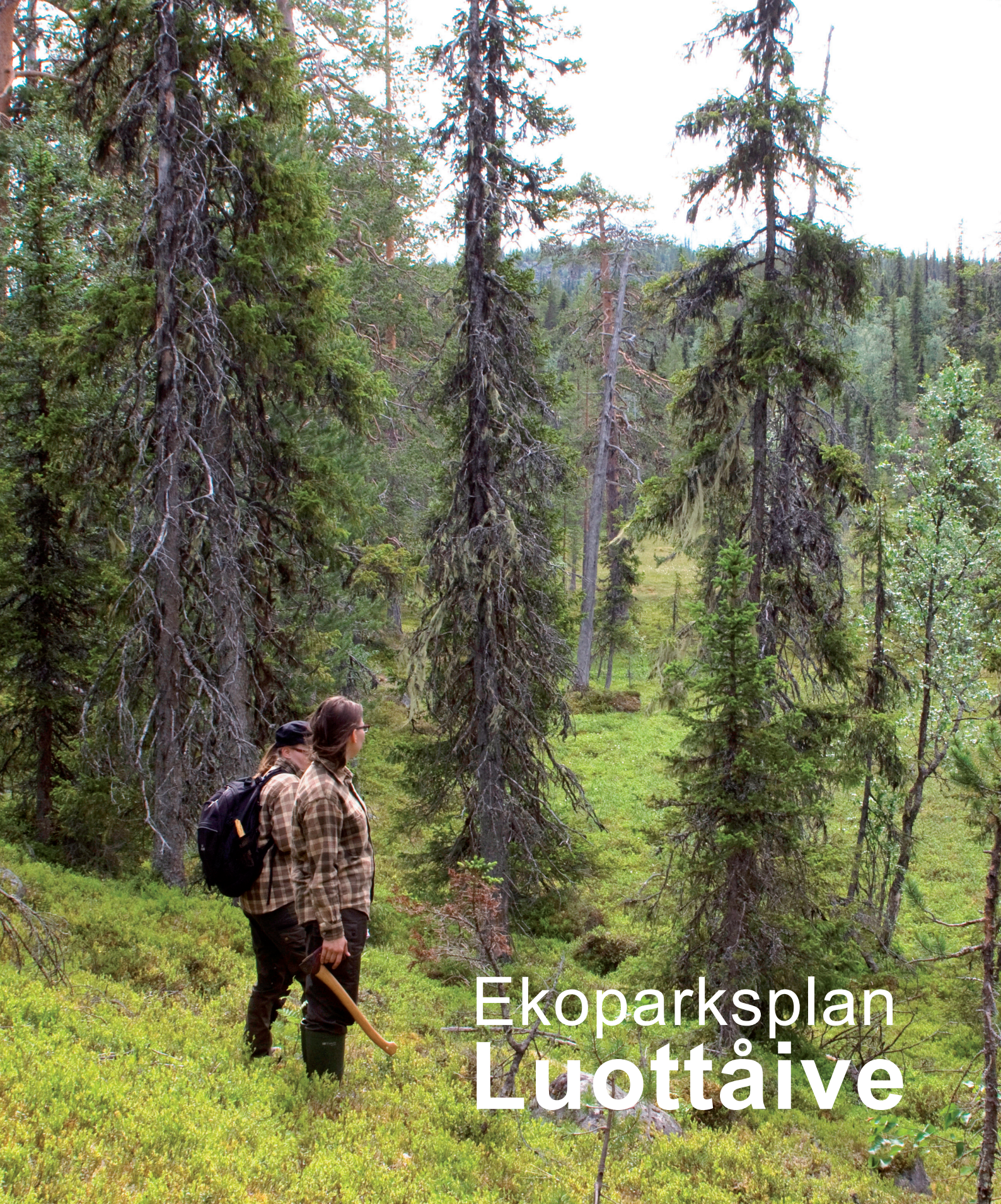

A photograph of two people standing in a lush forest. The person in the foreground is wearing a plaid shirt and dark pants, holding a long-handled tool. The person behind them is wearing a dark jacket and a backpack. They are surrounded by tall evergreen trees and a dense undergrowth of green and yellow plants. The sky is visible through the canopy.

Ekoparksplan Luottåive

Förord

Sveaskog har i sin miljöpolicy bestämt att 20 procent av den produktiva skogsmarken ska användas till naturhänsyn och naturskydd. Nivån bygger på den bedömning av behov som företaget har gjort med stöd av forskare och naturvårdare.

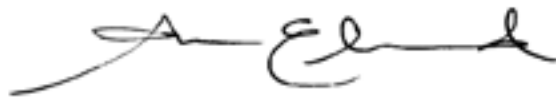
Vi har delat in den produktiva skogsmarken i fyra olika landskapsklasser för att skapa områden med olika naturvårdsambitioner. Mellan landskapen varierar andelen hänsyn betydligt beroende på befintliga naturvärden och förutsättningar att skapa framtida naturvärden. Landskapsklassen som har högst naturvårdsambition har fått benämningen ekopark. Ekopark Luottåive kommer att bli en av Sveaskogs 36 ekoparker. Ekoparkerna utgör tillsammans fem procent av Sveaskogs totala areal.

I din hand har du ekoparksplanen. Den är både ett levande och ett styrande dokument för det framtida arbetet med Ekopark Luottåive. Vi är väl medvetna om att det bygger på dagens kunskaper när det gäller vad som är höga naturvärden och är också beredda att utveckla och anpassa ekoparksplanen till ny kunskap som kommer. Målet nu och i framtiden kommer att vara att bevara och utveckla artrikedomen i området. I begreppet utveckling ligger skötsel och restaurering av olika naturmiljöer för att gynna arter som är knutna till sådana ekosystem.

Ekoparken har stora sammanhängande områden med mycket höga naturvärden och en rik biologisk mångfald. Landskapet är vackert kuperat av flera berg, vidsträckta våtmarker och många mindre sjöar.

Ett omfattande arbete är nedlagt för att färdigställa ekoparksplanen. Planen är ett resultat av ett samarbete mellan olika funktioner och specialister inom Sveaskog. Använd de beskrivningar, kartor och stigar som mina medarbetare arbetat fram och hjälp oss att hålla liv i ekoparken genom att nyttja den. Välkommen till Ekopark Luottåive!

Piteå i september 2011

Ann Eklund

Skogsansvarig

Marknadsområde Norrbotten

Sveaskog

Sammanfattning

Ekoparker utgör en del av Sveaskogs stora naturvårdssatsning som ett led i att värna om den biologiska mångfalden i Sveriges skogar. I en ekopark styr de ekologiska värdena över de ekonomiska. Minst hälften av skogsmarken i varje ekopark kommer att användas för naturvård. I Norrbotten där Sveaskog har sitt största markinnehav kommer 14 ekoparker att bildas. Ekopark Luottäive är den tionde i raden av ekoparker i Norrbotten och den invigdes 29 september 2011.

Ekopark Luottäive är cirka 10 000 hektar stor och ligger i Jokkmokks kommun. Ekoparken har höga naturvärden i de vidsträckta gamla barrnaturskogarna som bekläder bergen Kuoratjäive, Tapmukäive och Ätnakåbbå. I dagsläget består 47 % av ekoparkens skogsmark av nyckelbiotoper och naturvärdeslokaler. Ekoparken huserar en mängd skyddsvärda och sällsynta arter. Taigaskinn och rosenticka påträffas på gränslågor och bland fåglar kan nämnas kungsörn och tretåig hackspett.

Ekoparken erbjuder vandring i gamla naturskogsartade skogar där man kan uppleva naturskogens mystik. Hänglavsklädda gamla granar och stor mängd död ved är karaktäristiskt för ekoparkens naturvårdsskogar. Ekoparken har stora våtmarksområden och många mindre sjöar. Landskapet präglas även av dödisområden som skapar ett kuperat och vackert landskap.

För att öka samt även bibehålla naturvärdena i ekoparken kommer restaurerande åtgärder att utföras. Naturvårdsbränning kommer att utföras i några av ekoparken talldominerade skogar. I vissa lövrika skogar kommer lövgynnande åtgärder att ske. Många skogar kommer även att lämnas för fri utveckling för att på sikt skapa höga naturvärden. Genom restaurerande åtgärder kommer i framtiden 66% av skogsmarken i ekoparken ha höga naturvärden.

Ekologiska målbilder för Ekopark Luottäive.

Tabellen visar hur stor andel i Ekopark Luottäive som idag har höga naturvärden samt hur mycket mark som lagts till för att stärka respektive naturtyp. Stora arealer av ekoparken håller redan idag höga naturvärden, dessutom finns det goda möjligheter att restaurera naturvärden på 19 % av skogsmarksarealen. Den totala naturvårdsarealen inom ekoparken är 71 procent när andelen naturvårdsskogar summeras med den naturhänsyn som också lämnas i produktionsskogarna.

Naturtyper med höga naturvärden	Utgångsläge 2011 (%)	Restaurering (%)	I framtiden (%)	Kommentarer
Grannaturskog	29	5	34	Fri utveckling.
Lövskog	<1	2	2	Frihuggning, utglesning
Lövrik barrnaturskog	6	4	10	Naturvårdsbränning, frihuggning, utglesning
Tallnaturskog	12	8	20	Naturvårdsbränning
Summa	47	19	66	
Produktionsskogar utan höga naturvärden	53		34	I snitt lämnas 14 % hänsyn i produktionsskogarna
Impediment				Endast naturvårdande åtgärder eller inga åtgärder

Ekopark Luottåive invigs den 29:e september 2011. Ekoparksplanen är ett styrande ramdokument för Ekopark Luottåives vård och skötsel.

Foto framsida:
Lars-Göran Ek

Inventering:
Åke Backman
Emma Nordlund
Maria Nordlund

Text:
Maria Nordlund

Kartor:
Emma Nordlund

Layout:
Johan Ekenstedt

Kvalitetsgranskning:
Stefan Bleckert

Förord.....	1
Sammanfattning.....	2
1. Generellt om ekoparker.....	4
Sveaskogs ekoparker – för naturen och människans skull	
Sveaskogs naturvårdsstrategi	
Ekoparksavtal	
Samsyn med årliga samråd	
Från biotopanalys till ekoparksplan – en översiktlig beskrivning	
Ordförklaringar	
2. Ekopark Luottåive naturvärden.....	7
Varför Ekopark Luottåive?	
Biotopanalys – resultat	
Mångfaldsanalys – resultat	
Landskapsanalys – resultat	
3. Naturvårdsmålen i Ekopark Luottåive.....	35
Ekologiska målbilder	
Skogslandskapets vattenmiljöer	
Sammanställning av målklasser och deras fördelning	
4. Naturvårds- och produktionsmetoder	43
Orörda områden (NO)	
Naturvårdande skötsel (NS)	
Ekologisk leveranstid	
Hanteringen av produktionsskogarna	
5. Rennäringen.....	47
6. Kulturmiljövärden.....	48
Kulturmiljöer	
Kulturmiljövård	
Historiska namn	
7. Upplevelsevärden.....	49
8. Jakt och fiske.....	51
9. Forskning, inventeringar och samarbeten.....	51
10. Information.....	52
11. Källor, litteraturförteckning.....	52
12. Bilagor.....	53
Bilaga 1. Översiktskarta Ekopark Luottåive	
Bilaga 2. Instruktion för hantering av vindfällen	

1. Generellt om ekoparker

Sveaskogs ekoparker – för naturen och människans skull

Ekoparker är större sammanhängande skogslandskap, i storlek mellan 1 000-13 000 hektar, med höga ekologiska värden. Sveaskog har höga naturvårdsambitioner i ekoparkerna. Minst hälften av den produktiva skogsmarken används för naturvård. Var balansen mellan naturvård och produktion slutligen hamnar avgörs av ekoparkens nuvarande naturvärden och möjligheterna att aktivt återskapa naturvärden genom restaurering. Skogsbruk bedrivs i de allra flesta ekoparker, men anpassas till ekoparkens särskilda natur- och kulturvärden. Det finns exempel på ekoparker där all mark används för naturvård och andra ekoparker där just hälften av arealen viks för naturvård. I en ekopark styr ekologiska värden över ekonomiska och skogens betydelse för friluftslivet värderas också.

Syftet med ekoparkerna är att gynna arter med landskapsekologiska krav samt skapa förutsättningar för livskraftiga populationer av hotade arter. Ekoparkerna kan genom sin storlek och höga naturvårdsambitioner fungera som spridningskällor för hotade arter.

Ekoparkerna – en viktig del av Sveaskogs naturvårdsstrategi

Ekoparkerna utgör ett nödvändigt komplement till andra frivilligt skyddade skogsbiotoper samt till den naturhänsyn som lämnas vid all skogsavverkning i form av kantzoner, hänsynsytor, trädgrupper och solitära träd. Inom varje skogsregion kommer Sveaskog att använda:

- 5 procent av den produktiva skogsmarken till ekoparker.
- 10 procent av den produktiva skogsmarken till naturvårdsskogar (utan skogsproduktion).
- 85 procent av den produktiva skogsmarken till skogsproduktion med förstärkt eller generell naturhänsyn.

Med denna fördelning på tre olika naturvårdsambitioner kommer Sveaskog att arbeta för att förverkliga de nationella miljömålen. Naturvärdena i respektive område avgör vilken naturvårdsambitionen blir.

Ekoparksavtal

Beslutet att avsätta 36 skogsområden som ekoparker är ett långsiktigt åtagande för Sveaskog. För varje ekopark sluter Sveaskog avtal med Skogsstyrelsen. Dessa ekoparksavtal garanterar ett långsiktigt skydd och bevarande av natur- och kulturvärdena i ekoparkerna. Ekoparksavtal skrivs mellan Sveaskog och den regionala Skogsstyrelsen senast sex månader efter invigning av respektive ekopark. Avtalet gäller i 50 år vilket är längsta möjliga avtalstid. Sveaskog säljer inte mark inom ekoparkerna och kommer inte att ändra gränserna för den invigda ekoparken, annat än om en utvidgning av ekoparken blir aktuell. Sveaskog kommer inte heller att sänka ambitionerna i de enskilda bestånden – de beslutade målklasserna och hänsynsprocenten i varje enskilt bestånd är juridiskt bindande i ekoparksavtalet. Målklassen kan dock höjas som en kvalitetsförbättring. För att kunna lyfta in nya kunskaper och erfarenheter är även ändringar av ekologiska målbilder och de föreslagna metoderna för varje enskilt bestånd förs en dialog med länsstyrelsen och skogsstyrelsen.

Samsyn med årliga förvaltningsmöten

Ekoparksplanen är en övergripande skötselplan som har arbetats fram i samarbete med Skogsstyrelsen och länsstyrelsen i aktuellt län. Den presenteras vid invigningen av en ekopark och invigningen är starten på en förvaltning av ekoparken enligt denna plan. Sveaskog genomför i nästa steg förvaltningsmöten med myndigheterna och i förekommande fall med samebyarna för att ge möjlighet till synpunkter på skötsel och åtgärder.

Från biotopanalys till ekoparksplan – en översiktlig beskrivning

Ekoparksplaneringen genomförs i flera steg enligt följande ordning:

1. Biotopanalys (fältinventering)
2. Mångfalds- och landskapsanalys
3. Hänsyn till kulturmiljöer, friluftsliv och i förekommande fall med rennäringen
4. Förankringsprocess med myndigheter och ideella föreningar
5. Ekoparksplan

Steg 1. Biotopanalys (fältinventering)

Sveaskog genomför en fältinventering med naturvärdesbedömning och biotopkartering av alla skogsbestånd. Resultaten sammanställs i en så kallad biotopanalys. Vid fältinventeringen samlas viktiga ekologiska data in från varje enskilt skogsbestånd, exempelvis mängden död ved, antalet naturvärdes-träd samt maxåldern för olika trädslag. Inventeraren ger dessutom ett förslag till naturvårdsmål för varje enskilt bestånd. I naturvärdesbedömningen beskrivs nuvarande naturvärden men även framtida restaureringsmöjligheter. Det görs även en bedömning av hur lång tid det tar innan ett restaurerat område når önskad ekologisk kvalitet, det vill säga ekologisk levanstid.

Steg 2. Mångfalds- och landskapsanalys

I mångfalds- och landskapsanalysen kompletteras biotopbedömningarna med ett artperspektiv och ett landskapsperspektiv. Först görs en sammanställning av landskapets eller regionens biologiska mångfald. Kraven på livsmiljöer för ansvarsarter och andra viktiga arter sammanställs och jämförs med de föreslagna naturvårdsåtgärderna. Den efterföljande landskapsanalysen belyser inte bara mängden olika naturtyper och livsmiljöer utan även deras fördelning i landskapet. I samband med landskapsanalysen görs kompletteringar och förändringar av de föreslagna naturvårdsmålen för att skapa:

- Kärnområden för olika skogstyper samt biotopförstärkningar av mindre objekt.
- God konnektivitet (sammanbindning) och minskad habitatisolering i landskapet.
- Naturliga störningar med exempelvis naturvårdsbränder, vattenfluktuationer och betesdjur.
- En naturvårdssatsning som tar hänsyn till skogens historia – skoglig representativitet.
- En naturvårdssatsning som tar hänsyn till arternas ekologiska krav – ekologisk representativitet.

Steg 3. Hänsyn till kulturmiljöer, friluftsliv etc.

Förutom den ekologiska planeringen görs en sammanställning av särskilt värdefulla områden för andra intressen, till exempel kulturmiljövård och friluftsliv. Möjligheten att kombinera dessa värden med områden i den ekologiska planeringen beaktas särskilt. En redovisning av hänsyn till olika intressen presenteras med hjälp av temakartor.

Steg 4. Förankringsprocess

Ekoparksplanens ekologiska och sociala satsningar diskuteras med berörda myndigheter och ideella föreningar för att inhämta kunskaper och synpunkter. Förankringsprocessen är på det sättet ett viktigt steg i kvalitetsutvecklingen av ekoparksplanen.

Steg 5. Ekoparksplan

De beståndsvisa naturvårdsmålen fastläggs i en ekoparksplan. I den förtydligas bland annat ambitionsnivån för ekoparken och dess skogsbestånd med målklasser, det vill säga NO, NS, PF och PG (se sidan 41). Dessutom görs temakartor över ekologiska målbilder samt områden av särskilt intresse för kulturmiljövården och friluftslivet.

Ordförklaringar

Bestånd

Träd som växer inom en viss areal och som främst kännetecknas av enhetlig ålder och trädslagsblandning.

Biologisk mångfald

Variationsrikedom bland allt levande i alla miljöer och ekologiska processer som de ingår i. Detta innefattar mångfald inom och mellan arter och hos ekosystem.

Biotop

Naturtyp, exempelvis en tallskog, en lövskog, en äng, en myr etc.

Dimensionsavverkningar

Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet skedde en plockhuggning av träd som var lämpliga för timmer i hela Norrbotten.

Ekopark

Ett större sammanhängande skogslandskap med höga naturvärden och naturvårdsambitioner. Sveaskog har beslutat att inrätta 36 ekoparker runt om i landet.

Frihuggning

En skötselmetod som används runt enskilda träd för att utveckla/bevara jätteträd.

Fickning

Är en metod som tidigare användes i skogsbruket för att eliminera lövträd. Med yxa gjordes en ficka i trädstammen där växtgift (herbucid) sprutades in. Giftet medförde att trädet dog.

Hektar (ha)

En yta motsvarande 10 000 m². 1km² motsvarar 100 ha.

Kontinuitetsskogar

Skogar där det finns olika trädgenerationen representerade och dessutom en kontinuerlig tillförsel av både liggande och stående död ved.

Målklass

Målklass beskriver naturvårdsambition för varje enskilt bestånd. Renodlade naturvårdsbestånd kallas NO- och NS-bestånd medan bestånd satta till PF eller PG har skiftande produktionsmål. Målklassning är en långsiktig klassning och ambitionen är satt i ett flerhundraårigt perspektiv.

Naturvärdeslokal

Skog med vissa naturvärden och som har stora förutsättningar att inom en snar framtid kunna återskapa höga naturvärden.

Nyckelbiotop

Skogsområde med höga naturvärden där man kan förvänta sig närvaro av (biotopberoende) rödlistade arter. Dessa skogar har ofta lång historia och naturskogsliknande karaktärer.

Produktiv skogsmark

Skogsmark som kan producera minst 1m³sk/ha och år i genomsnitt.

Rödlistade arter

Arter vars långsiktiga överlevnad är osäker på sikt – exempelvis på grund av skogsbruk. Klassade enligt internationella hotkategorier i en så kallad rödlista.

Signalarter

Arter som kan användas som hjälp att lokalisera nyckelbiotoper.

Substrat

Det underlag eller material som växter, svampar, lavar, bakterier och vissa ryggradslösa djur lever på eller i.

Succession

Innebär i ekologiska sammanhang att ett växtsamhälle efterträder eller tar över ett annat.

Överståndare

Träd som förekommer glest i ett bestånd och är väsentligt äldre än beståndet i övrigt.

2. Ekopark Luottåive naturvärden

Geografi och Historia

Ekopark Luottåive är belägen i Jokkmokks kommun i Norrbottens län mellan Jokkmokk och Kåbdalis. En koordinat för ekoparkens mitt är x 723600 y 7361000 (SWEREF 99 TM). Ekoparken är cirka 10000 hektar och produktiv skogsmark utgör största delen (68 %). Resterande utgörs av myrar (28 %) och sjöar (4 %)

Ekoparken har en variationsrik topografi där dess högsta punkt befinner sig 603 meter över havet och utgör toppen av berget Luottåive. Förutom Luottåive finns bland andra bergen Kuoratjåive, 577 meter över havet och Ätnakåbbå 504 meter över havet. Ekoparken har stora våtmarksområden vilka tillsammans upptar drygt en fjärdedel av ekoparkens totala yta. Våtmarkerna utgörs dels av öppna och vidsträckta myrar och dels av skogsbeklädda myrsträngar och kärrområden. Sjöar förekommer i stort antal, som exempel kan nämnas Vuollaure samt Kuoratjtjärnarna som utgör ett komplex av flertalet mindre tjärnar.

Landskapet är rikt på olika typer av landformer som uppkommit i och med inlandsisen. Veikimorän är en sådan landform som förekommer i stor omfattning i området och som bildats under isens avsmältningsperiod. De framträder som kullar i landskapet, vanligtvis med sluttande sidor och en plan ovandel. Veikimorän förekommer ofta i ett system tillsammans med tjärnar och myrmarker, vilket man exempelvis kan se i ekoparkens nordöstra del. Dödismorän är en annan geomorfologiska bildning som finns i ekoparken. Vid Granbergstjärnarna återfinns ett stort dödisområde som bildar ett kuperat landskap med moränryggar och mindre sjöar i ett oregelmässigt mönster. Isrester från inlandsisen som blivit kvar då isen stannat av och fallit sönder har bildat dödislandskapet.

Berggrunden i Ekopark Luottåive består till största del av sura till intermediära bergarter. Det är de magmatiska djupbergarterna granit och granodiorit som dominerar i området. Uppe på berget Luottåive finner man förekomst av gabbro som är en basisk bergart. Berggrunden täcks till stora delar av jordarten morän. Relativt stor och spridd förekomst av den organiska jordarten torv finns. Stråk av isälvs sediment, av huvudsakligen sand-grus-karaktär, går genom området. På enstaka ställen framträder berg i dagen.

Figur 1. Regionskarta

Ekoparken har en betydande del relativt orörd skog, särskilt på berget Kuoratjåive med omnejd. Skogsbruk har bedrivits på flertalet ställen inom ekoparken. Spår från tidigare plockhuggning syns i många skogar och timret som högs flottades ut längs med Vuollaurebäcken. Sjön Vuollaure dämades upp för att möjliggöra flottning och spår finns fortfarande kvar från två dämningssområden. Inom ekoparken har avverkning i senare tid skett varpå unga skogsbestånd förekommer.

Ekoparken bär tydliga spår från flertalet skogsbränder.

Varför Ekopark Luottåive?

Ekopark Luottåive har mycket höga naturvärden i de gamla och naturskogsartade barrskogarna. Drygt 3000 hektar, motsvarande 47 % av ekoparkens skogsmark, utgörs av skogar med höga naturvärden. Kärnområdena ligger på och omkring bergen Kuoratjåive, Tapmukåive, Ätnakåbbå och Satimåive. Skogarna har höga beståndsåldrar, stor förekomst av död ved och gamla träd samt är i stor grad opåverkade av skogsbruk. En betydande del av ekoparken ligger ovanför den fjällnära gränsen.

Död ved förekommer mycket ymnigt i ekoparken. Eftersom delar av ekoparken har en hög grad av naturskogs-karaktär är förekomsten av gamla, grova lågor och torrakor yppig och kontinuiteten av död ved lång. Lågor och torrakor, som i många

fall är förrötade, är ypperliga livsmiljöer för många olika arter av djur och växter. Alltifrån hålhäckande ugglor som finner bo i gamla torrakor till sorkar som hamstrar bär i multnade lågor nyttjar den döda veden i ekoparken. Att det finns död ved spelar en livsavgörande roll för vedlevande svampar samt för vissa arter av lavar och insekter.

Ekoparken är mycket artrik och hyser en mängd hotade och skyddsvärda svampar, lavar och mossor. Arter som kräver stabila och relativt orörda miljöer lever i ekoparken, däribland taigaskinn, gammelgransskål och skör kvastmossa. Citronporing, klassad som akut hotad (CR) på artdatabankens rödlista över hotade arter, har påträffats inom Luottäive naturreservat. Arten är extremt sällsynt och lever på gamla grova granlågor i orörda miljöer. Fågelarter som kungsörn och ormvårk lever också i ekoparken.

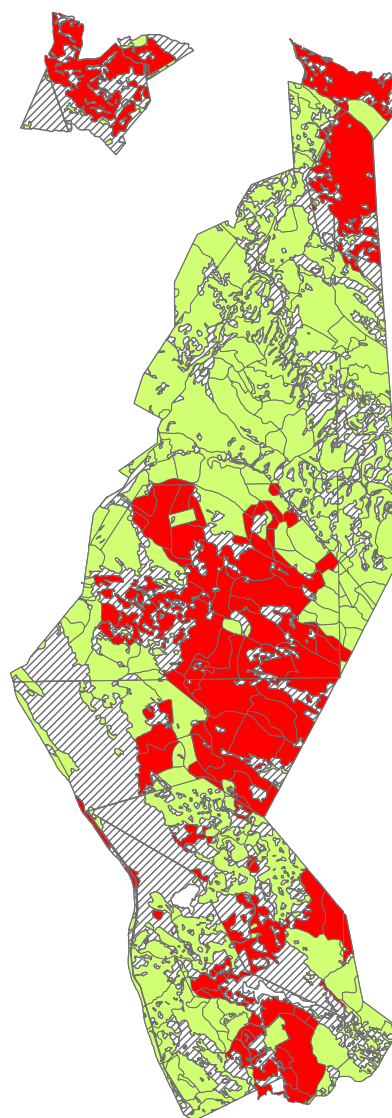
Imponerande och natursköna miljöer finns inom ekoparken. Här finns skogsavdelningar med mycket majestätiska tallar som är långt över 500 år gamla och med rejält grova stammar och kraftiga grenverk. Tydliga märken från flertalet bränder syns på trädstammar. I ekoparkens sydöstra del, vid berget Satimäive, kan man besöka sådana avdelningar. Grannaturskogarna med sina gamla, grova träd och rikliga mängd död ved skapar också mycket naturfagra miljöer med stor artrikedom. Hänglaven som i riklig mängd klär granarna ger en förtrollande känsla.

Ekopark Luottäive har mycket höga naturvärden knutna till våtmarkerna. Av ekoparkens 3215 hektar våtmarker har stora delar klassats i högsta naturvärdeskategori efter Länsstyrelsens nationella våtmarksinventering. (Delar av ekoparkens våtmarker ingår även i Natura 2000-område.) Våtmarkerna hyser en rik flora av bland annat mossor och kärlväxter. Rikkärrsområden med växter som ängsnycklar och fjällklubbstarr, vilka kräver miljöer med högre pH-värde och större mineralrikedom, förekommer. Våtmarkerna utgör därtill viktiga fågelområden och har sålunda en rik fågelfauna med många häckande fåglar under vår och sommar.

Naturreservatet Luottäive ligger omgivet av ekoparken. Det är 2200 hektar stort och här står urskogsartad skog med mycket gamla och hänglavsdraperade granar. Naturvärdena består även av de värdefulla våtmarkerna samt den stora artrikedom av svampar, lavar och mossor.

Biotopanalys – resultat

Ekoparken fältinventerades till största del under 2005 och 2006. Kompletterande inventering har därefter utförts vid enstaka tillfällen under 2007, 2010 och 2011. Ekoparkens samtliga 286 avdelningar som är fördelade på 6746 hektar skogsmark är besökta och naturvärdesinventerade.

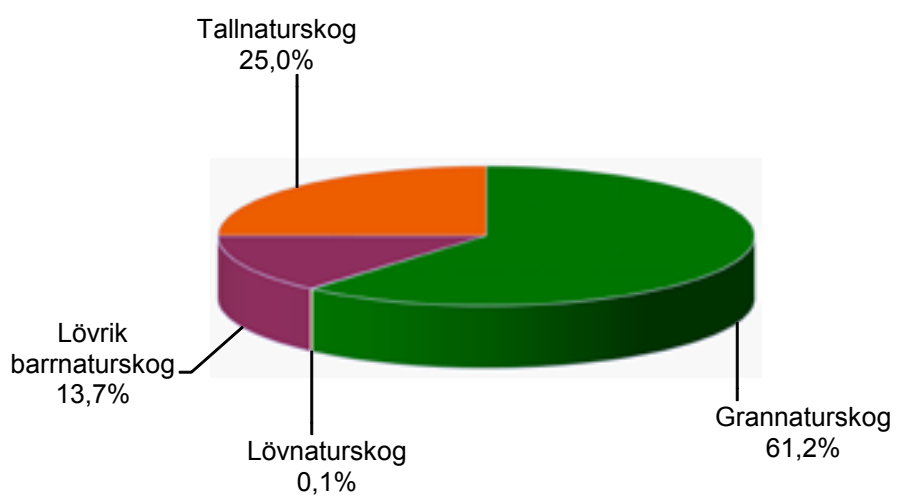

Figur 2. Länsstyrelsens bedömning av värdekärnor (skog med höga naturvärden) efter sin översiktliga inventering. Värdekärnor är markerade med rött.

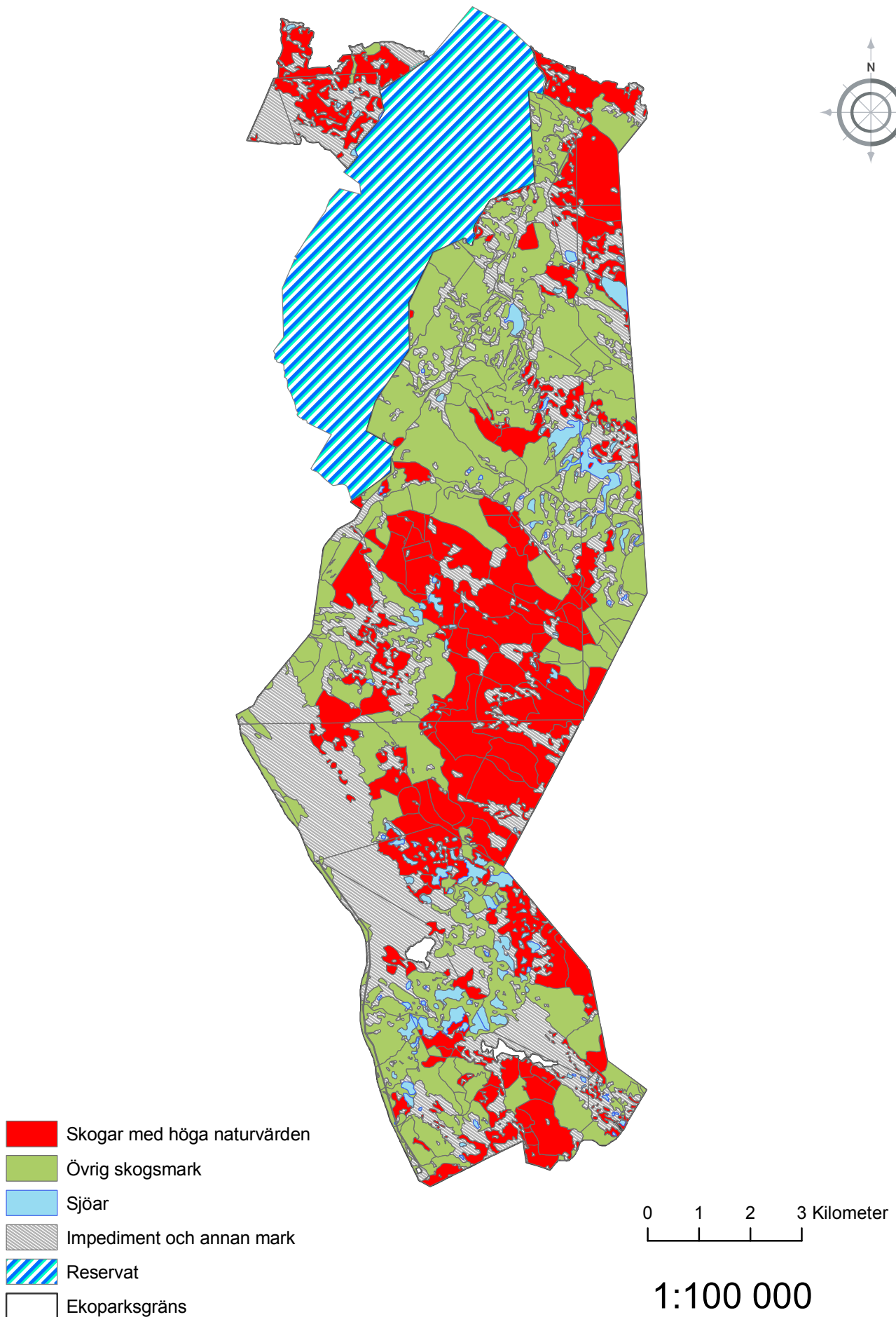

Grannaturskog på Tapmukåive. Grannaturskog är den vanligaste typen av skog med höga naturvärden i ekoparken. Foto: Maria Nordlund.

Figur 3. Skogar med höga naturvärden och deras areella fördelning på olika skogstyper. I Ekopark Luottåive består naturvårdsskogarna till största del av grannaturskog, följt av tallnaturskog och lövrik barrskog. Lövnaturskog förekommer endast på en mindre areal

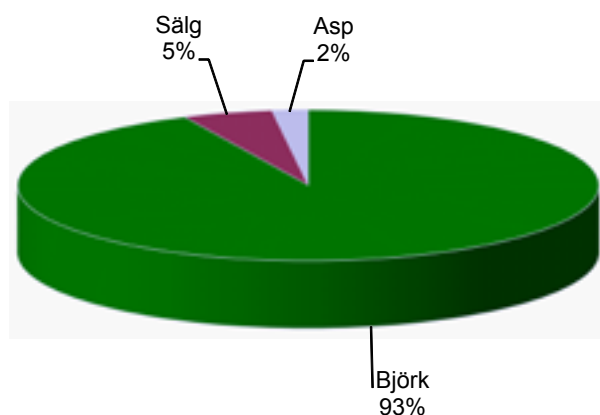
Karta 1. Skogar med höga naturvärden

Skogar med höga naturvärden

Resultatet av inventeringarna visar att 47 procent av den produktiva skogsmarken har höga naturvärden och utgörs av nyckelbiotoper och naturvärdeslokaler. Nyckelbiotoperna upptar 2190 hektar och naturvärdeslokalerna 978 hektar.

Ekoparkens nyckelbiotoper och naturvärdeslokaler består till största del av barrskogar. Många av dessa skogar har mycket lång kontinuitet och en stor grad av orördhet. Gamla träd samt torrakor och lågor av varierande åldrar och nedbrytningsgrad finns i stor omfattning. Den dominerande skogstypen bland nyckelbiotoperna och naturvärdeslokalerna är grannaturskogen, vilken utmärker sig genom sin rikliga förekomst av hänglavar. Därefter följer tallnaturskogarna, rika på gamla tallar och med spår från flertalet skogsbränder. En mindre del utgörs av lövrika barrnaturskogar och lövnaturskogar. Figur 3 visar skogar med höga naturvärden fördelade på skogstyper.

Figur 4. Lövträdens fördelning i Ekopark Luottäive. Björken dominerar och säl och asp förekommer med lägre frekvens.

Gamla träd och gammal skog

Gamla träd av tall och gran förekommer i stor omfattning. Äldsta granen som åldersbestämts under naturvärdesinventeringen var över 320 år. Äldsta tallen bedöms vara väl över 500 år. Anmärkningsvärt är den stora förekomsten av skogar med höga beståndsåldrar. 15 procent av skogsmarken, motsvarande drygt 1000 hektar, är mellan 160 och 200 år. Skogar med beståndsålder 200 år och äldre upptar 12 procent av skogsmarken, vilket utgör 860 hektar.

Lövskogar och lövinslag

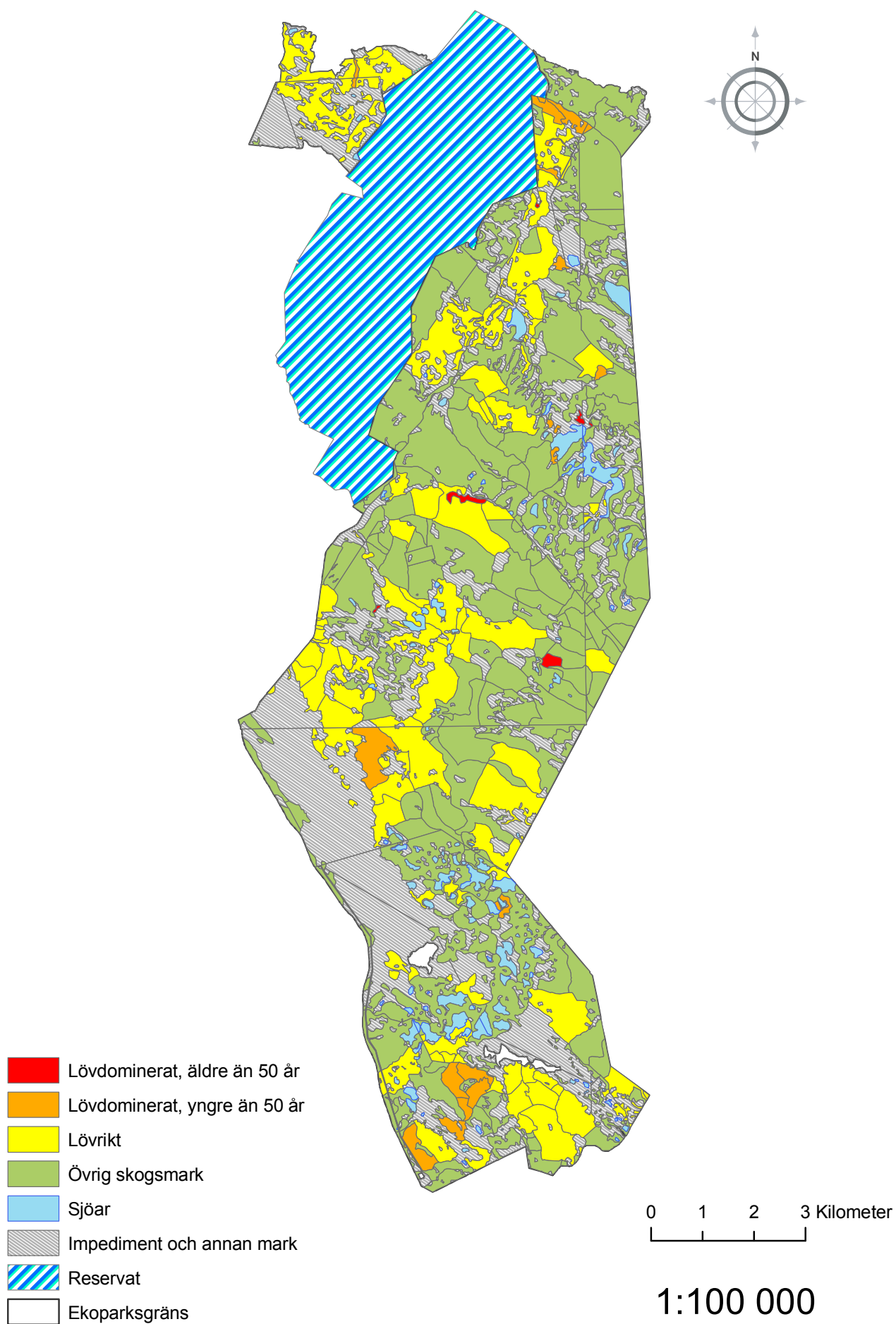
I en lövskog är minimum hälften av träden lövträd. För att klassas som lövrik skog ska lövandelen ligga mellan 20 och 49 procent. Ekopark Luottäive har ett ringa inslag av lövskog, endast 3,5 procent av skogsmarken består av det. I desto större omfattning uppträder lövrik skog. 31 procent av ekoparkens skogsmark är lövrik. Den lövrika skogen utgörs till största del av äldre skog, över 60 år, medan lövskog domineras av yngre och medelålders skog.

Björk dominerar tydligt bland lövträden i ekoparken. Säl och asp förekommer i mindre omfattning och utgör endast 5 procent respektive 2 procent av ekoparkens lövträd.

Tabell 1. Lövskogarnas fördelning på olika åldersklasser. Lövskog förekommer sparsamt i ekoparken och utgörs till största del av unga och medelålders skogar. Lövrik skog finns på nära en tredjedel av ekoparkens skogsmark och består främst av skogar över 60 år.

Trädslag	Totalt i ekoparken (%)	0-29 år (%)	30-59 år (%)	60 år eller äldre (%)
Lövskog	4	54	37	9
Lövrik skog	31	17	21	62

Karta 2. Lövdominerad och lövrik skog

Naturvärdesträd

Inventering av naturvärdesträd har skett genom att räkna antalet levande träd med särskilda naturvärden. Exempel på naturvärdesträd är gamla träd, träd med bohål/rovfågelbon, rötade träd och träd med tydliga brandljud. I Ekopark Luottåive dominerar naturvärdesträd av gran följt av tall, björk, sälg och asp.

Gran

Naturvärdesträd av gran består främst av gamla träd. Med ökande ålder blir granen grövre och får kraftigare och mer sluttande grenar, i vissa fall får barken en tydligt fårad struktur. I Ekopark Luottåive finns det många mycket gamla och grova naturvärdesträd av gran. Utmärkande för dessa är även att de ofta är rikligt draperade av hänglav.

Tall

Naturvärdesträd av tall utgörs av gamla träd, ofta med ett grovt grenverk och platt krona. Riktigt gamla tallar får även en rejält tjock och tydligt strukturerad bark, så kallad pansarbark. I Ekopark Luottåive är naturvärdesträden av tall mycket gamla och på flertalet av dem ses även brandljud. Vid berget Satimåive finns avdelningar med riklig förekomst av 500-åriga tallar, tallar som lämpar sig mycket väl för örnar att bygga bo i. Söder om Tapmukvare finns många avdelningar med gott om naturvärdesträd av tall.

Björk

Björkar som uppnått en hög biologisk ålder klassas som naturvärdesträd. Dessa får ofta en sprucken och grov bark och är i många fall rötade. Gamla björkar är viktiga habitat för många typer av lavar, liksom för insekter och fåglar. I ekoparken är naturvärdesträd av björk relativt ovanligt med undantag för ett antal avdelningar på och öster om bergen Kuoratjäive och Kuoratsvare.

Asp

Naturvärdesträd av asp utgörs av äldre aspar med en i regel grov stam och ett stort grenverk. Asp är av stort värde för den biologiska mångfalden och utgör växtsubstrat för lavar och svampar. Den nyttjas även av fåglar såsom hackspettar och ugglor, som boställe såväl som födokälla. Naturvärdesträd av asp förekommer dock sparsamt inom ekoparken. Några fina aspar finns vid Tapmukvares nordsluttning.

Naturvärdesträd av tall. När tallen blir gammal slutar den växa på höjden och får de en platt krona. Foto: Maria Nordlund

Sälg

Alla trädbildande sälgar utgör naturvärdesträd. Sälgen blommar tidigt och är därför viktig för många insekter. Speciellt under våren och försommaren kan man se och höra det myllrande liv som skapas runt sälgarna då humlor och andra insekter besöker dem för att få nektar. Mellan bergen Kuoratiäive och Tapmukvare vid Kuoratijärnarna finns en avdelning med flertalet mycket gamla och grova sälgar. I övrigt är förekomsten av naturvärdesträd av sälg liten men spridd.

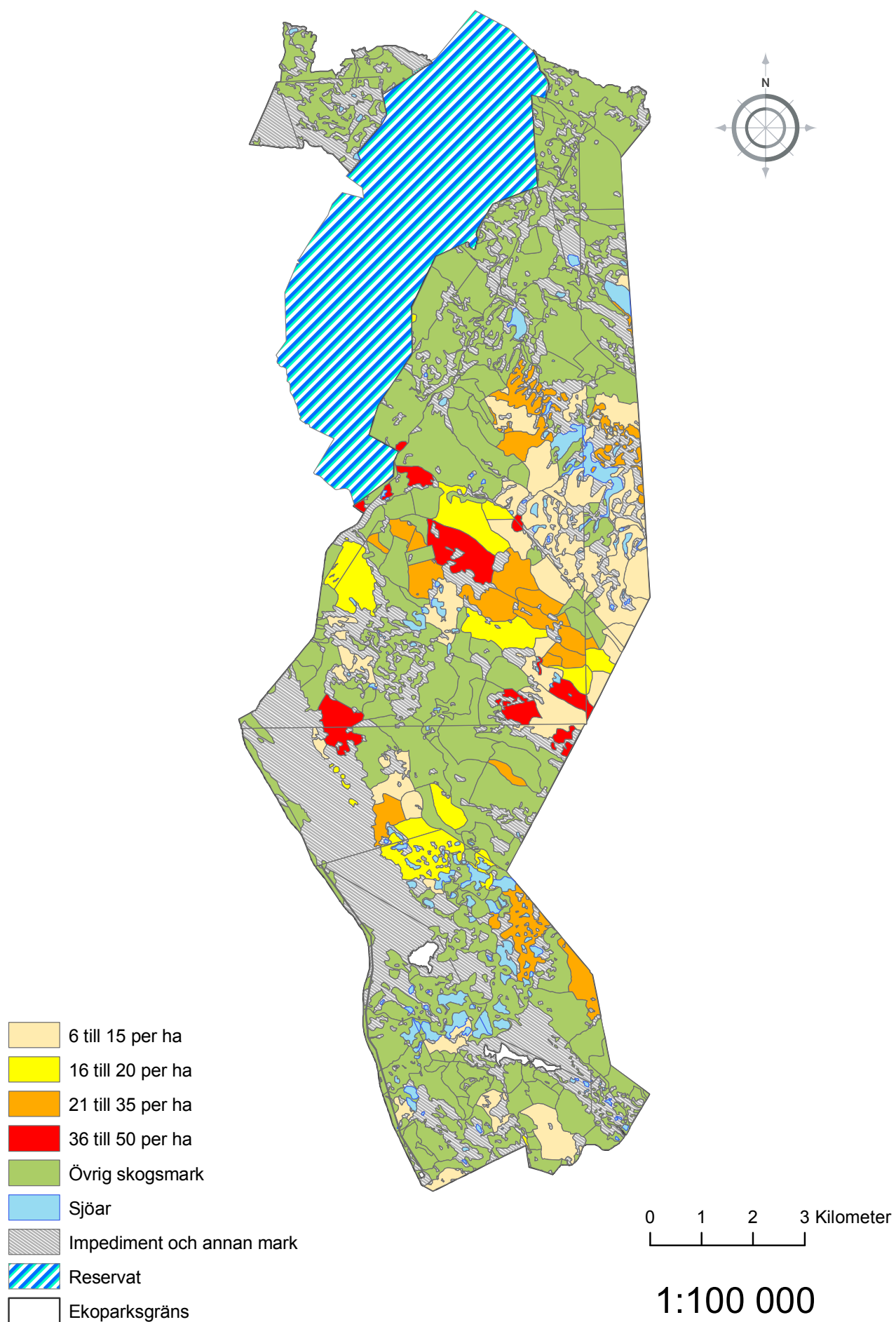

Blommande sälg. Foto: Leif Öster

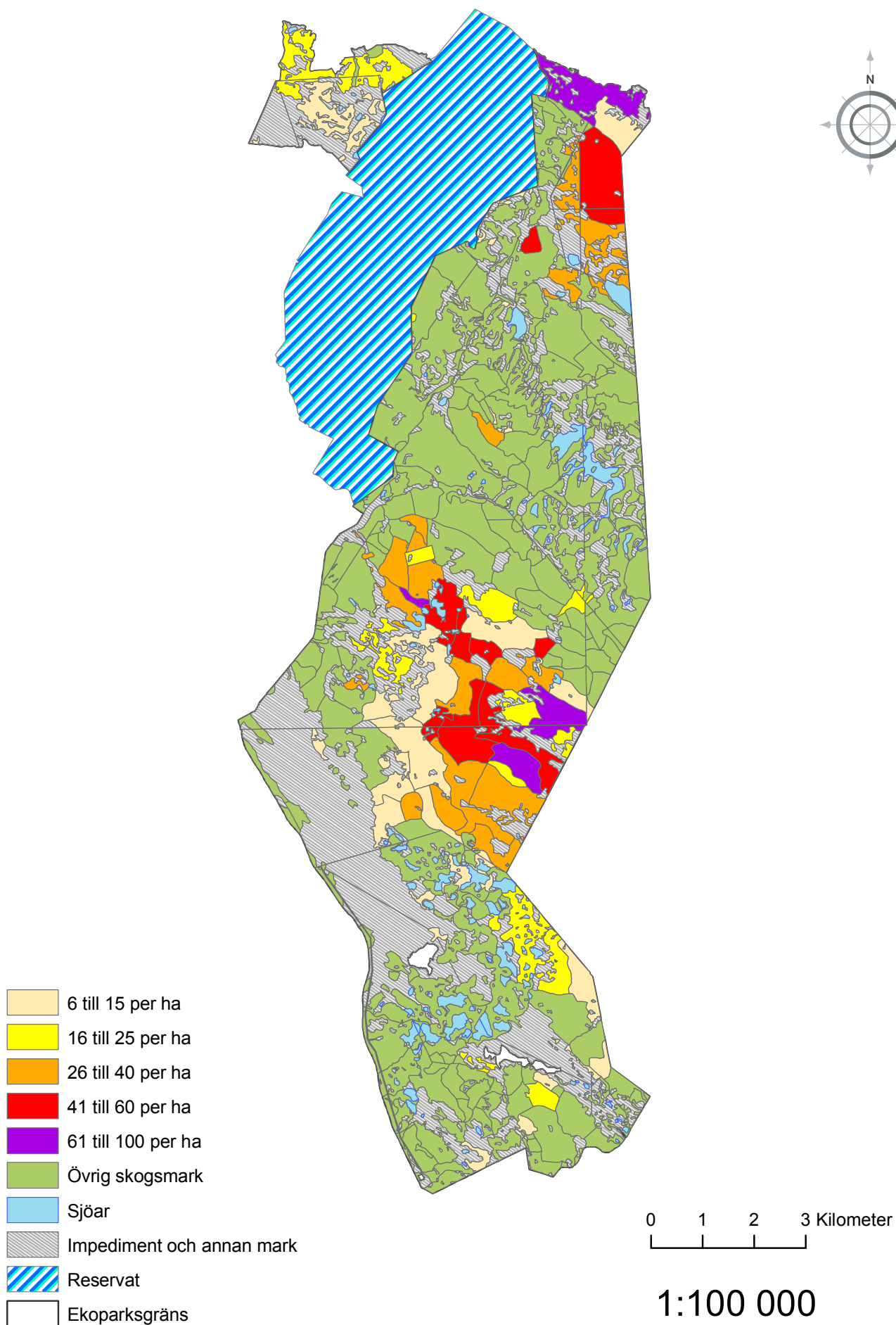
Tabell 2. Naturvärdesträd. Tabellen visar antalet naturvärdesträd per 100 hektar för olika trädslag samt det totala antalet naturvärdesträd för hela ekoparken. Naturvärdesträd av gran är vanligast i Ekopark Luottäive. Totalt finns det mer än 168 000 naturvärdesträd i ekoparken.

Trädslag	Gran	Tall	Björk	Sälg	Asp	Totalt
Antal naturvärdesträd per 100 ha	1270	840	220	110	60	2500
Totalt för hela ekoparken	85 500	56 600	14 900	7 500	3 800	168 300

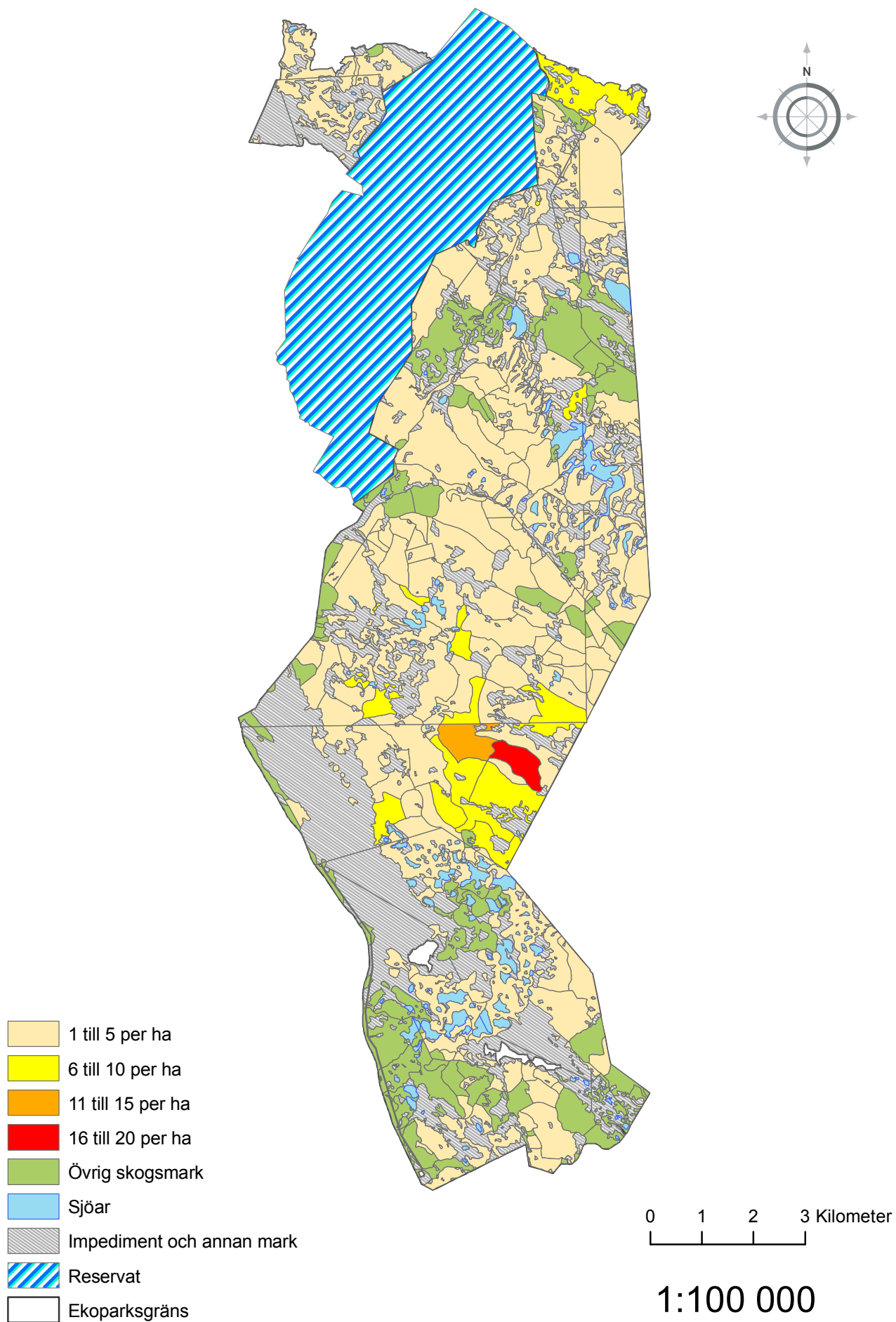
Karta 3. Naturvärdesträd av tall

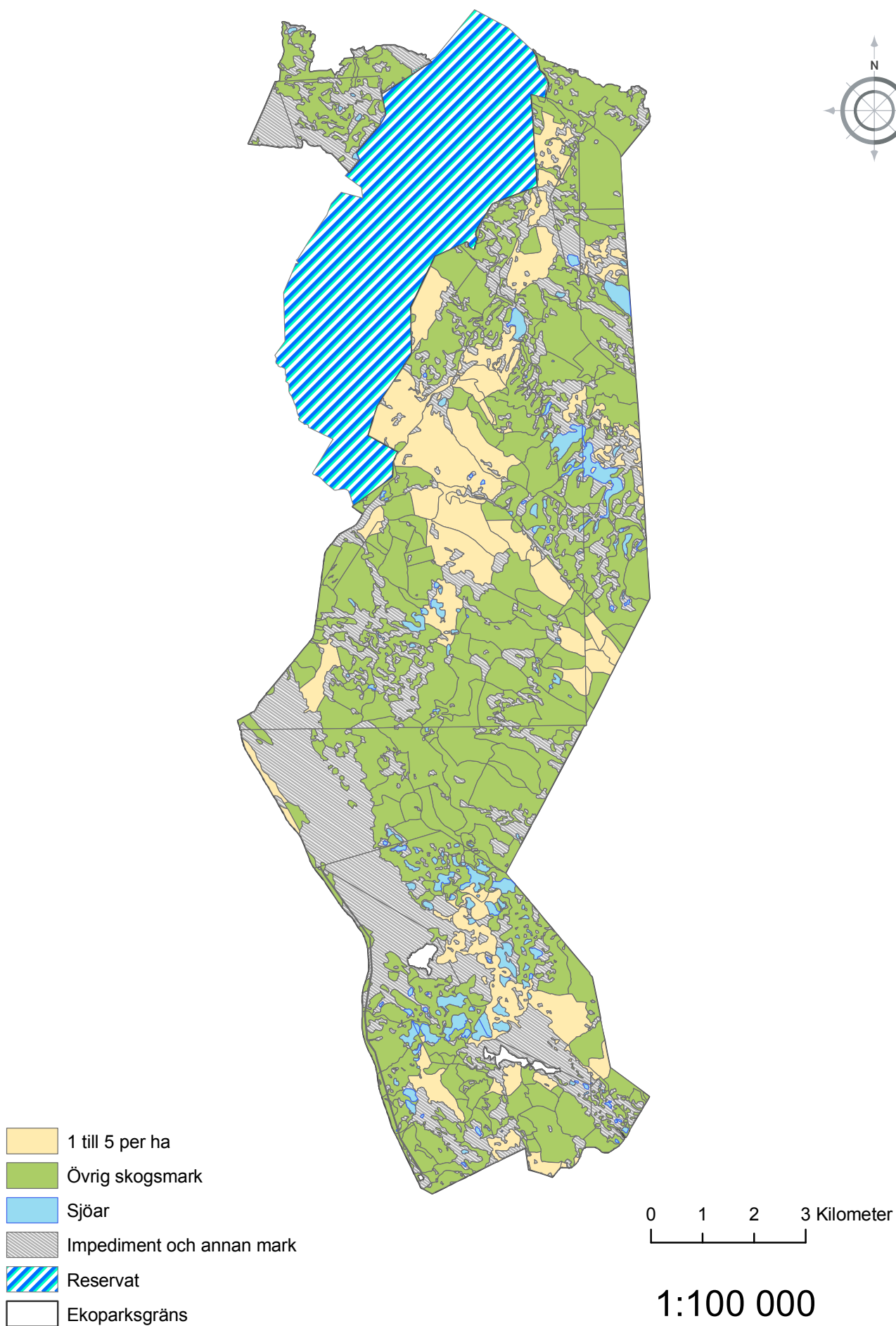
Karta 4. Naturvärdesträd av gran

Karta 5. Naturvärdesträd av björk

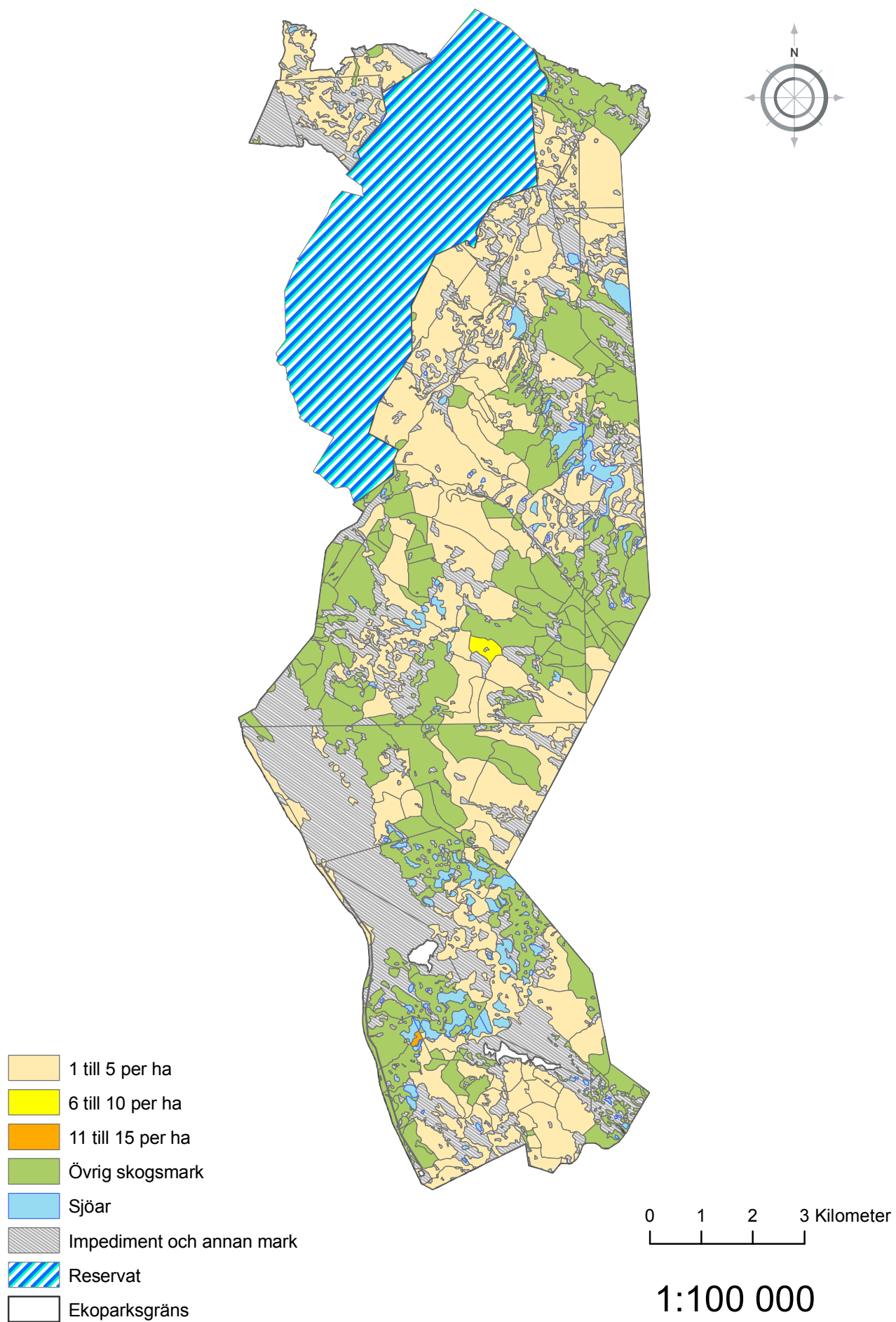

Karta 6. Naturvärdesträd av asp

1:100 000

Karta 7. Naturvärdesträd av säl

Torrfura. Efter att tall har dött är den en viktig boplats för fåglar och insekter. Ekopark Luottäive är en av de ekoparker med mest torrfuror i Sverige. Foto: Maria Nordlund

Död ved

Död ved, det vill säga liggande och stående träd som har dött, har en viktig roll när det kommer till att främja den biologiska mångfalden. Flera olika organismgrupper är beroende av död ved för sin existens. Den döda veden utgör ett viktigt växtsubstrat, erbjuder föda samt livsuppehåll. Eftersom vedlevande arter har olika krav på sin livsmiljö är det biologiskt sett mycket intressant och värdefullt med en stor variation av död ved, variation med avseende på bland annat förmultningsgrad, grovlek och trädslag.

I kvantifieringen av död ved har alla lågor grövre än 15 cm i diameter (i tänkt brösthöjd) och med en längd av minimum 130 cm räknats med. Torrakor och högstubbar ska även de ha en diameter på 15 cm i brösthöjd samt en höjd av minst 130 cm för att inkluderas.

Död ved förekommer relativt spritt i stora delar av ekoparken. En tydlig koncentration av död ved, av främst gran, finns i området kring Kuoratjäive och Tapmukäive samt vid Ätnakåbbå.

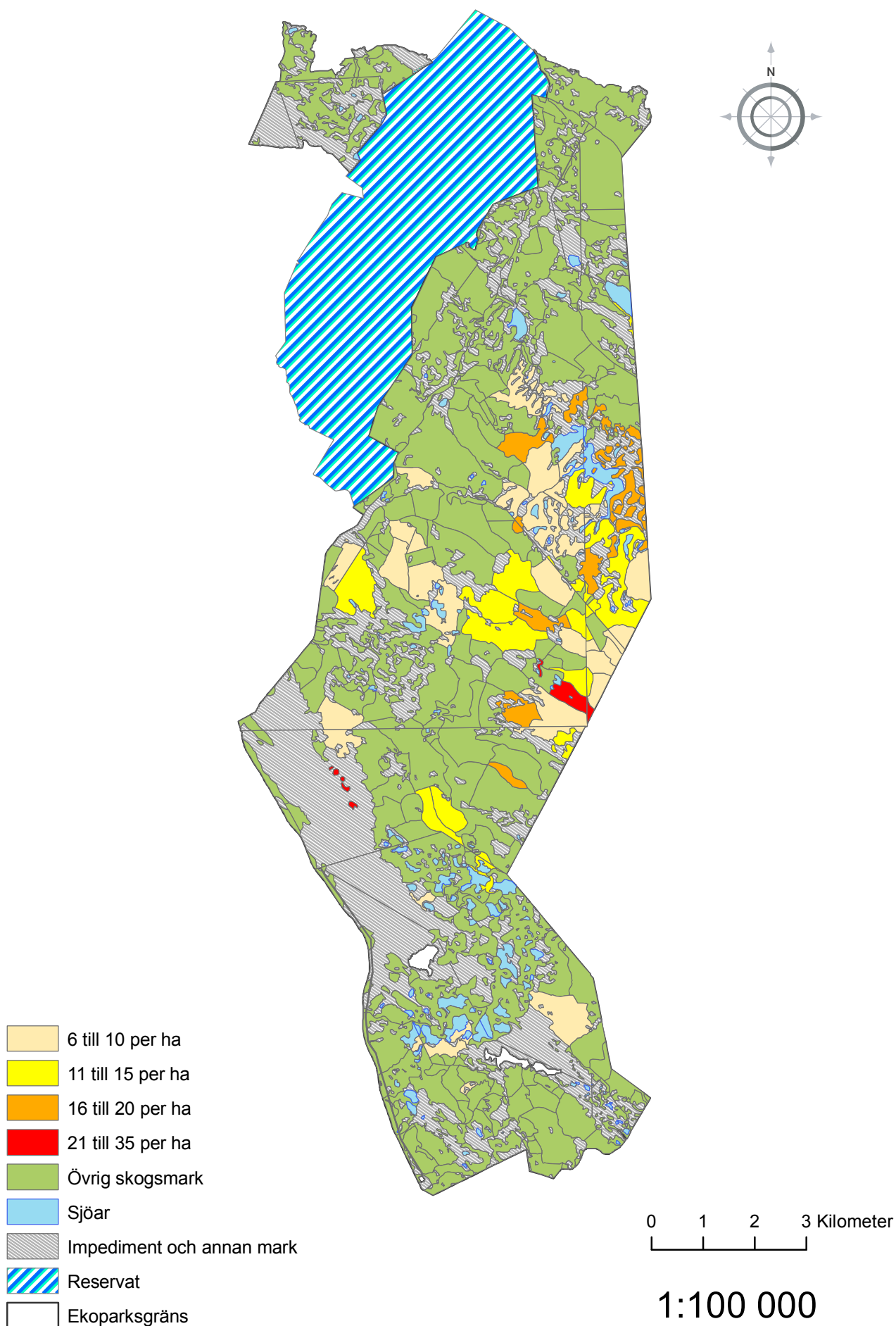
Tabell 3. Stående död ved av olika trädslag. Det finns totalt cirka 68 600 stående döda träd i ekoparken och då främst av gran, följt av tall och björk.

Trädslag	Gran	Tall	Björk	Sälg	Asp	Totalt
Antal torrakor och högstubbar per 100 ha	470	400	140	10	3	1023
Totalt för hela ekoparken	31 400	26 900	9 300	800	200	68 600

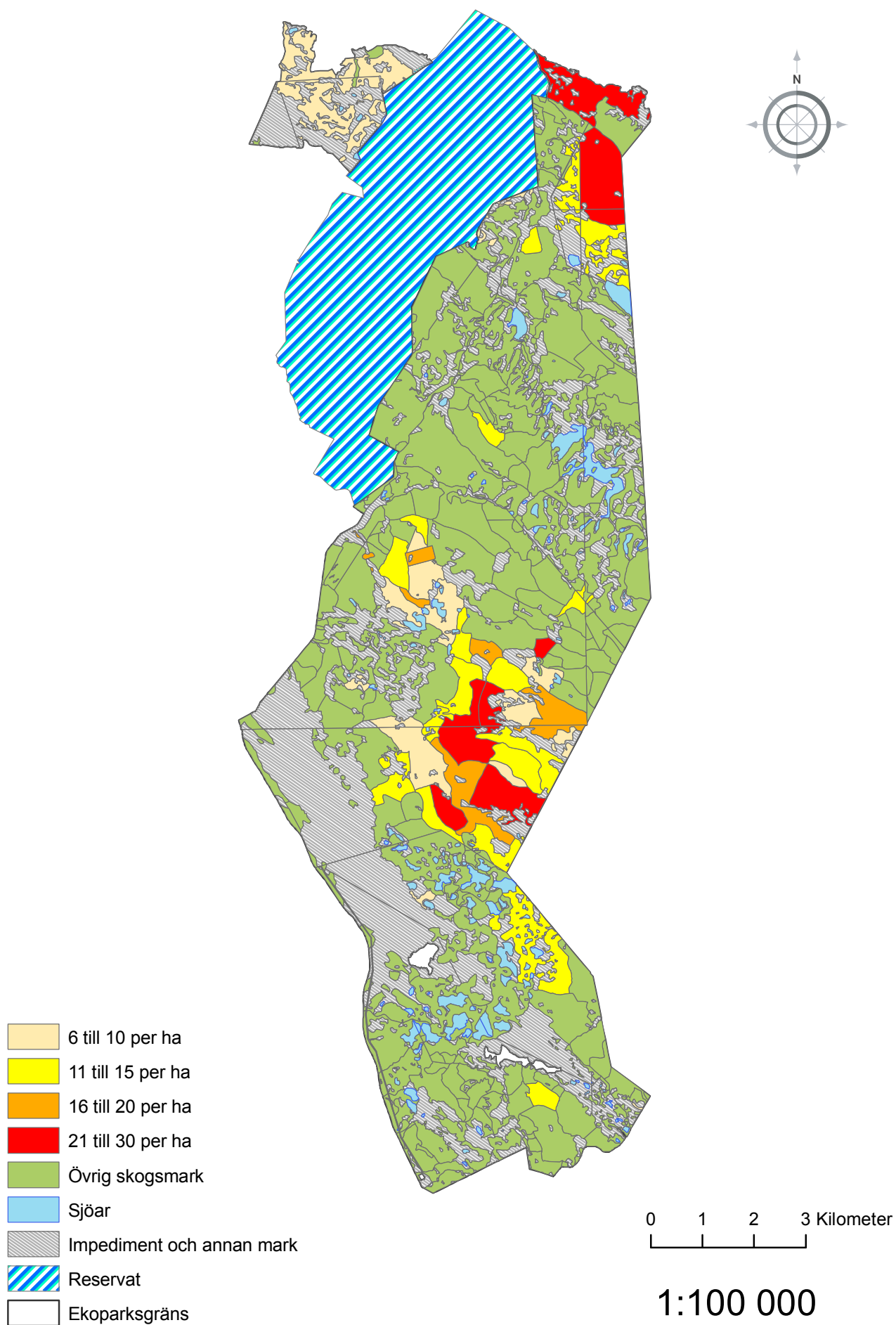
Tabell 4. Liggande död ved av olika trädslag. Tabellen visar liggande död ved per 100 hektar för olika trädslag samt totala antalet lågor i ekoparken. Totalt finns det nära 65000 lågor i hela ekoparken.

Trädslag	Gran	Tall	Björk	Sälg	Asp	Totalt
Antal lågor per 100 ha	570	340	50	5	1	966
Totalt för hela ekoparken	38 200	23 000	3 300	300	50	64 800

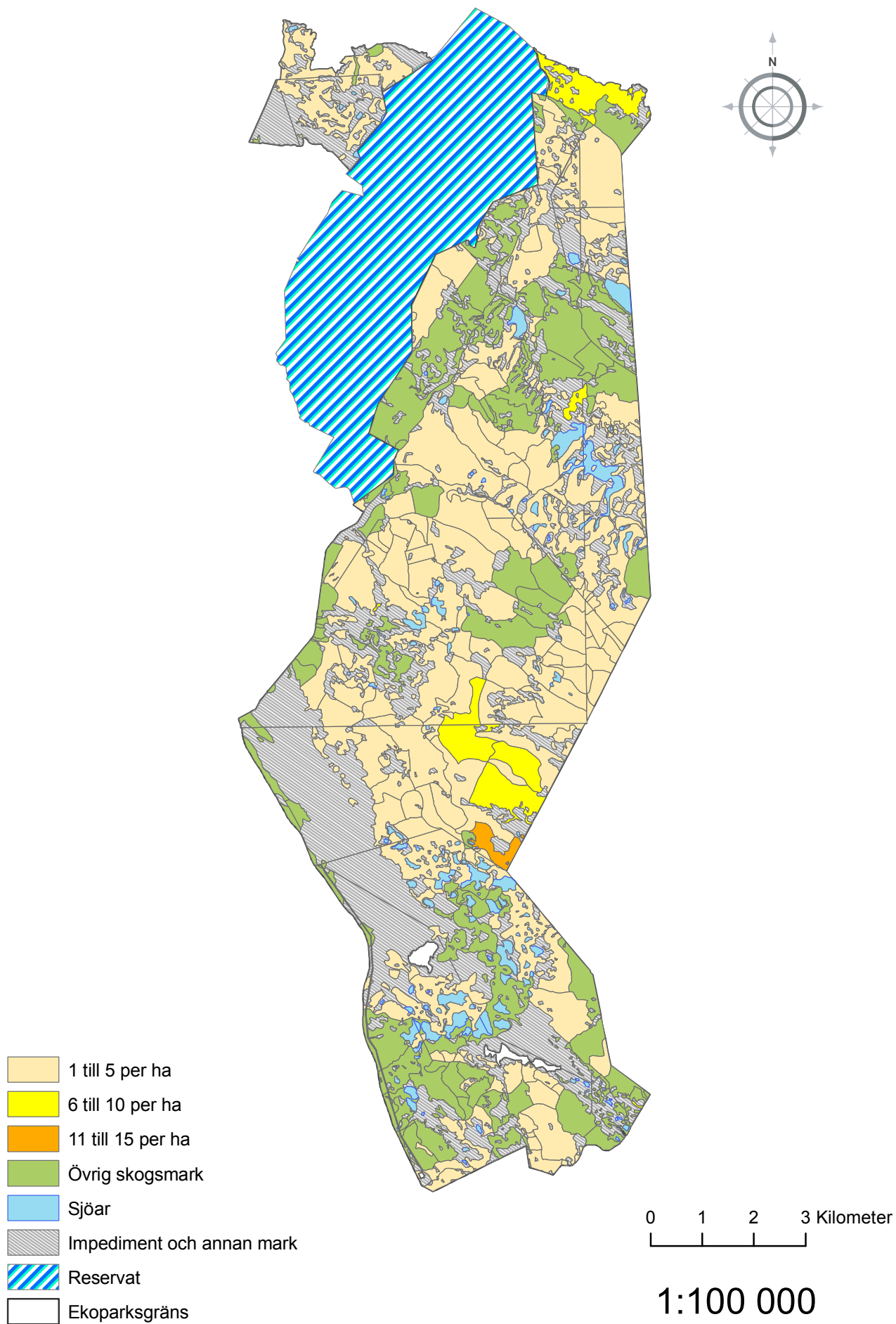
Karta 8. Stående död ved av tall

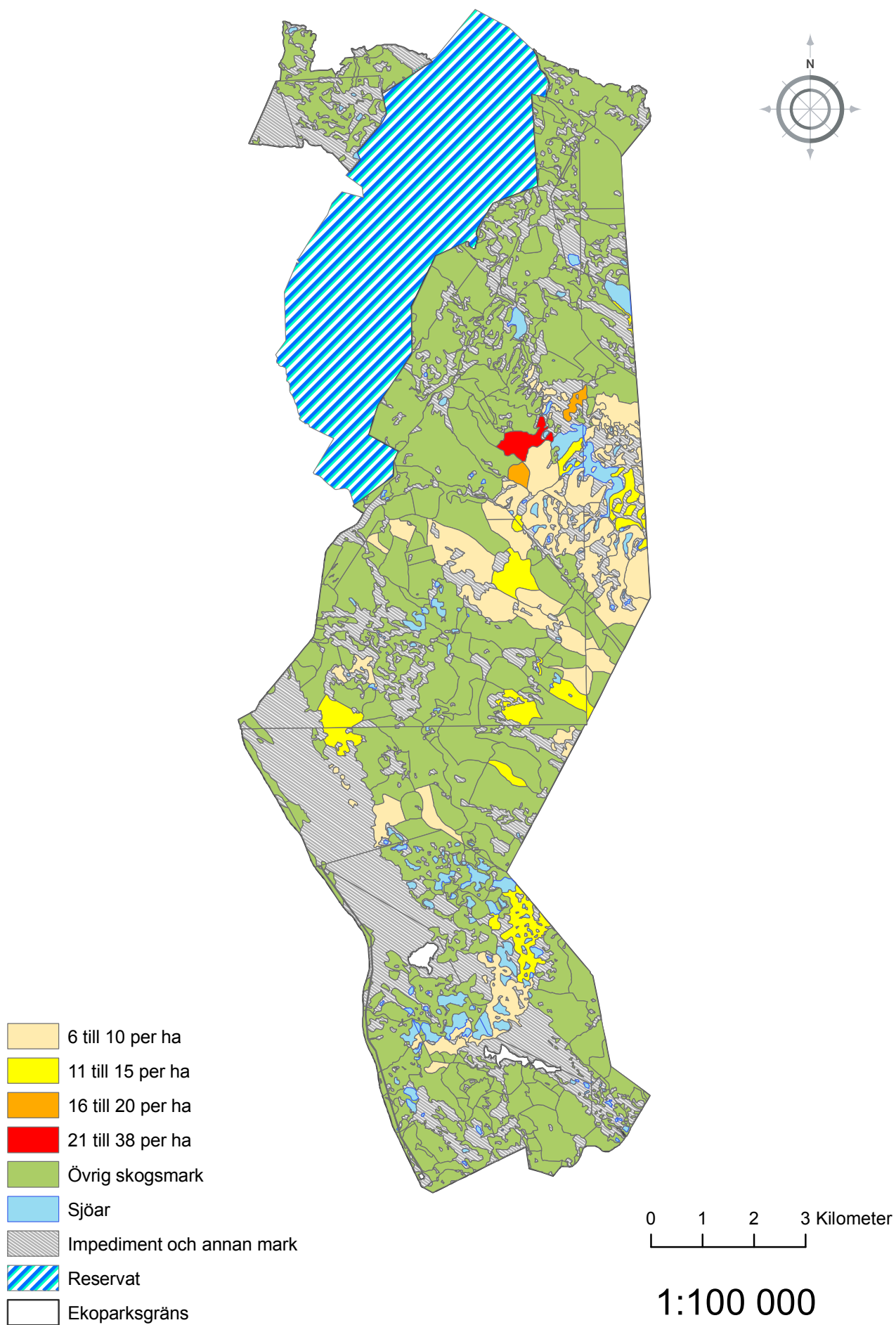
Karta 9. Stående död ved av gran

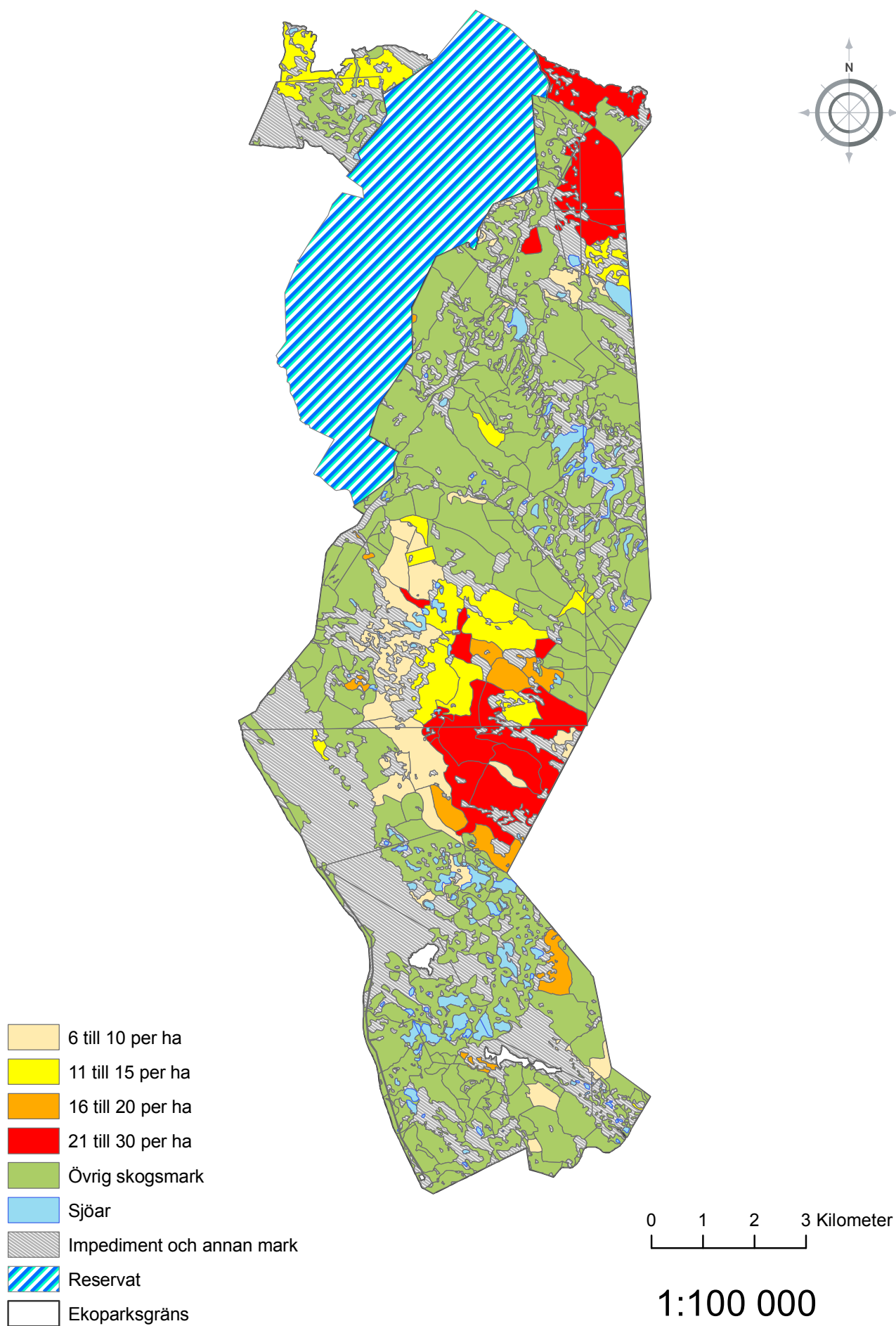
Karta 10. Stående död ved av björk

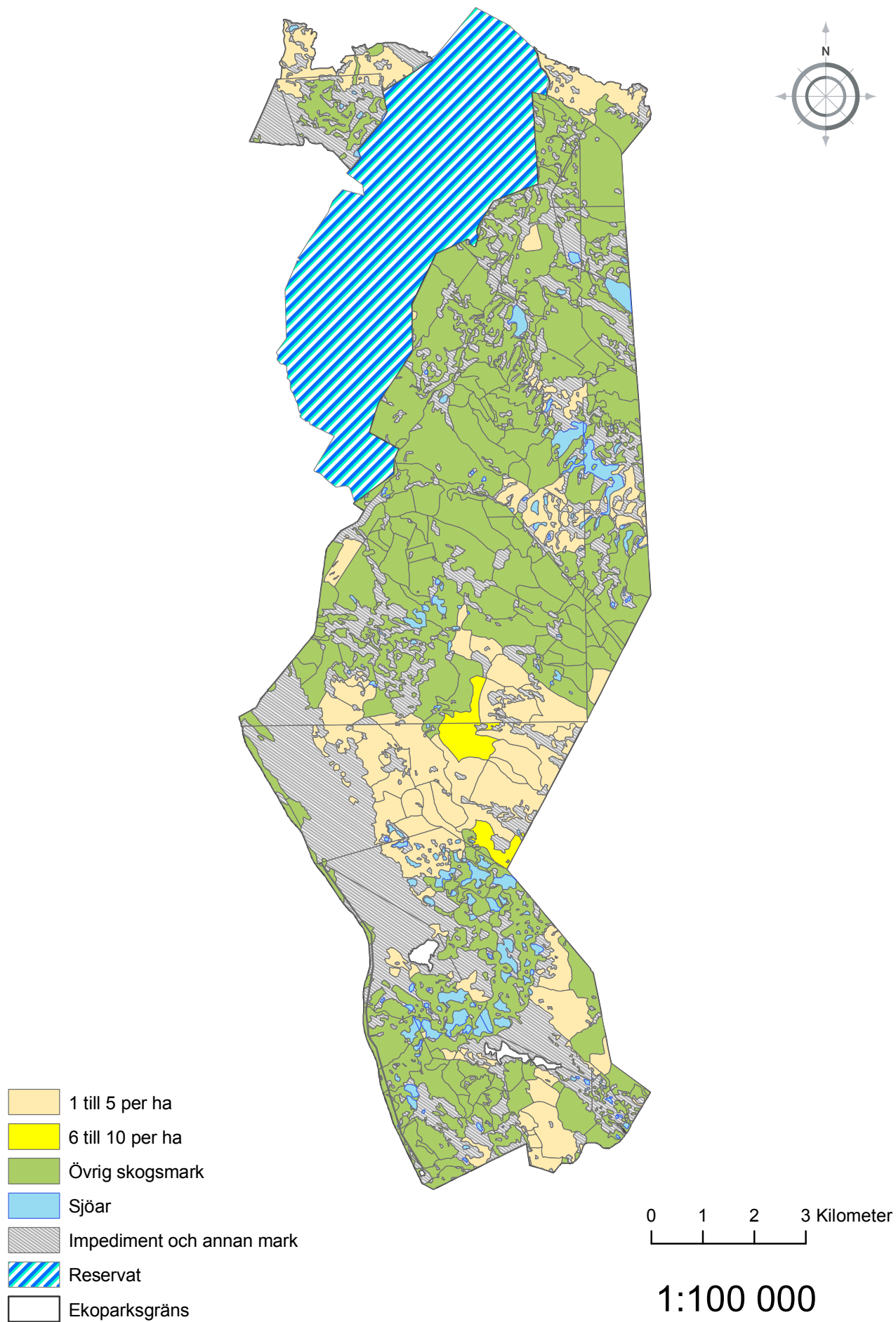
Karta 11. Liggande död ved av tall

Karta 12. Liggande död ved av gran

Karta 13. Liggande död ved av björk

Mångfaldsanalys – resultat

För att sammanställa kraven på livsmiljöer för arter som förekommer i ekoparken görs en mångfaldsanalys. Med hjälp av att studera arters ekologiska krav kan man få en fingervisning av hur naturvårdssatsningen stämmer överrens med de funna arternas etableringsmöjligheter. Inom ekoparken har många skyddsvärda och hotade arter konstaterats. Flera av de funna arterna klassas som signalarter. Många av dem finns även med på Artdatabankens rödlista över hotade och hänsynskrävande arter.

I tabell nedan presenteras intressanta arter funna inom ekoparken. Artfynden av svampar och lavar är till stor del gjorda av Mats Karström, Vuollerim. Vissa av artfynden är hämtade från Artdatabanken samt från Länsstyrelsens våtmarksinventering.

Rapporter om fåglar kommer främst från Berth-Ove Lindström, Boden. Observationer av svampar, lavar och fåglar är även gjorda under Sveaskogs naturvärdesinventering av området.

Av de funna arterna finns 34 representerade på Artdatabankens rödlista över hotade arter. 17 av dessa är svampar, åtta är lavar, åtta stycken är fåglar och en är kärlväxt. 25 av de rödlistade arterna klassas som nära hotade (NT) och nio betecknas som sårbara (VU).

Taigaskinn (*Laurilia sulcata*). Den växer ofta på grova lågor i orörda eller måttligt påverkade skogar. Den är beroende av kontinuerlig tillgång på döda och fallna granar. I ekoparken har den hittats på ett flertal ställen. Foto: Maria Nordlund.

Tabell 5. Intressanta arter funna i Ekopark Luottåive.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödlistekategori / Signalart
Djur och kärlväxter		
<i>Aegolius funereus</i>	Pärluggla	
<i>Accipiter gentilis</i>	Duvhök	
<i>Actitis hypoleucos</i>	Drillsnäppa	NT
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kungsörn	NT
<i>Asio flammeus</i>	Jorduggla	NT
<i>Circus cyaneus</i>	Blå kärrhök	NT
<i>Epipogium aphyllum</i>	Skogsfru	NT
<i>Loxia curvirostra</i>	Mindre korsnäbb	
<i>Loxia pytyopsittacus</i>	Större korsnäbb	
<i>Parus cinctus</i>	Lappmes	NT
<i>Perisoreus infaustus</i>	Lavskrika	NT
<i>Picoides tridactylus</i>	Tretåig hackspett	VU
<i>Pinicola enucleator</i>	Tallbit	NT
<i>Salmo trutta trutta</i>	Havsöring	
<i>Surnia ulula</i>	Hökuggla	
Lavar och mossor		
<i>Alectoria sarmentosa</i>	Garnlav	NT
<i>Calicium adaequatum</i>	Mörkhövdad spiklav	Signalart
<i>Cladonia parasitica</i>	Dvärgbägarlav	NT
<i>Collema curtisporum</i>	Liten aspgelav	VU
<i>Collema furfuraceum</i>	Stiftgelélav	NT
<i>Dicranum fragilifolium</i>	Skör kvastmossa	Signalart
<i>Evernia mesomorpha</i>	Grenlav	VU
<i>Hypogymnia bitteri</i>	Knottrig blåslav	NT
<i>Lobaria pulmonaria</i>	Lunglav	NT
<i>Lobaria scrobiculata</i>	Skrovellav	NT
Svampar		
<i>Amylocystis lapponicirka</i>	Lappticka	VU
<i>Asterodon ferruginosus</i>	Stjärntagging	NT
<i>Cystostereum murraili</i>	Doftskinn	NT
<i>Daedaleopsis septentrionalis</i>	Skivticka	
<i>Fomitopsis rosea</i>	Rosenticka	NT
<i>Gloeophyllum protractum</i>	Tallstocksticka	VU
<i>Gloeoporus taxicola</i>	Blodticka	Signalart
<i>Haploporus odoratus</i>	Doftticka	VU
<i>Laurilia sulcata</i>	Taigaskinn	VU
<i>Inontus leporinus</i>	Harticka	NT
<i>Oligoporus lateritus</i>	Lateritticka	VU
<i>Phellinus chrysoloma</i>	Granticka	NT
<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	Ullticka	NT
<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	Gränsticka	NT
<i>Phellinus pini</i>	Tallticka	NT
<i>Phlebia centrifuga</i>	Rynkskinn	NT
<i>Pseudographis pinicola</i>	Gammelgransskål	NT
<i>Skeletocutis odora</i>	Ostticka	VU
<i>Trichaptum laricinum</i>	Violmussling	NT

Tabell 6. Särskilt intressanta rödlistade arter och signalarter samt deras naturvårdskrav och naturvårdsgynnande åtgärder.

Svenskt namn	Naturvårdskrav/ambitioner
Kungsörn	Behöver kraftiga och gamla träd att nyttja som boträd. Bevara gammal tallskog.
Hökuggla	Uppehåller sig i barrskogar i närhet till öppnare områden som myrmarker där den letar föda. Bevara äldre barrskogar i närhet till våtmarker.
Tretåig hackspett	Behöver barrskogsmiljöer med stor andel döende och döda träd. Bevara äldre och olikåldrig skog.
Lavskrika	Uppehåller sig i större barrskogsbestånd av äldre slag. Lämna äldre barrskog till fri utveckling.
Lappmes	Kräver större barrskogsområden, gynnas av glesare skogar med lövinslag. Nyttjar håligheter i torrträd. Lämna äldre barrskog till fri utveckling.
Brushane	Häckar på myrar i barrskogsområden och fjälltrakter. Är i behov av stora områden för reproduktion. Bevara våtmarksområden intakta.
Drillsnäppa	Häckar vid sjöstränder, tjärnar och vattendrag eller i lågfjällsområden, ofta i steniga partier. Bevara våtmarker, tjärnar och vattendrag intakta.
Citronporing	I orörda granskogar av fuktigare karaktär, växande främst på grova lågor av gran. Bevara gamla granskogar orörda. Funnen i det angränsande reservatet.
Doftticka	Växer främst på gamla sälgar i fuktiga granbestånd. Bevara fuktiga barrskogar med inslag av säl, frihugg säl som hotas av graninväxt.
Lappticka	Uppträder på granolågor av grövre slag i gamla granskogar i fuktiga miljöer. Kräver kontinuitet av lågor. Missgynnas av brand. Lämna gammal granskog orörd.
Tallstocksticka	Växer på grova barkfria tallågor i tallskogar, gärna av glesare struktur. Gynnas av skogsbrand. Bevara gamla tallskogar. Utför naturvårdsbränning i lämpliga områden.
Lateritticka	Kräver gamla och grova tallågor bildade av naturligt avdöende gamla träd. Uppträder i glesare gammal tallskog. Bevara gammal tallskog och se till att det finns gynnsamt med död ved.
Taigaskinn	Taigaskinn växer oftast på grova lågor av gran i olikåldriga och under lång tid orörda eller endast svagt påverkade barrskogar. Den är starkt beroende av kontinuerlig tillgång till fallna, döda granar.
Grenlav	Växer på grenar och stammar av framförallt gran och björk. Arten lever i gamla barrskogar och gynnas av fuktigt klimat. Företrädesvis i öppnare skogar, invid myrar och i fjälltrakter. Bevara gamla barrskogar
Liten sotlav	Lever på gamla granar med grov bark. Uppträder i granskogar där skogsbrand ofta ej sker. Bevara gamla granskogar orörda.
Ringlav	Kräver lokaler med hög luftfuktighet där den växer på grenar och stammar av gran och tall. Uppträder ofta i gamla skogar i närhet till bäckar och myrar. Bevara sumpskogar, gamla skogar i fuktiga miljöer samt våtmarker orörda.
Ostticka	Krävande vedsvamp som växer på grova granolågor i urskogsartade skogar. Finns i toppen i värdepyramiden för lågakontinuitet i norra Sverige. Lämna granskog för fri utveckling.
Skogsfru	Växer i fuktiga och skuggiga miljöer, gärna i örtgranskogar. Bevara fuktiga och grannaturskogar.

Landskapsanalys – resultat

När uppgifterna från biotoplanalysen kopplas till en karta över ekoparken skapas en möjlighet att ta fram landskapsekologiska översikter. Dessa olika temakartor är grunden för en landskapsanalys.

Kärnområden

Kärnområden är större sammanhängande områden om minst 100 hektar där ambitionen är att stärka den prioriterade naturtypen i största möjliga mån. Syftet med kärnområdena är att gynna de arter som kräver ett större sammanhängande område. I Ekopark Luottåive finns kärnområden för granskog, tallskog och björkskog. Tillsammans utgör de 4680 hektar.

Kärnområde för gran, 590 ha, ligger i ekoparkens nordöstra del på och invid Ätnakåbbå.

Kärnområde för gran, 2180 ha, utgör området på och runt bergen Kuoratjäive, Satimäive och Tapmukåive.

Kärnområde för gran, 380 ha, sträcker sig mellan Gajravarre och Nymyran väster om reservatet.

Kärnområde för tall, 960 ha, sträcker sig mellan Sargasvaare, Vuollaure och Tapmukvare

Kärnområde för tall, 290 ha, mellan Larvevägen och Kuoratjäive.

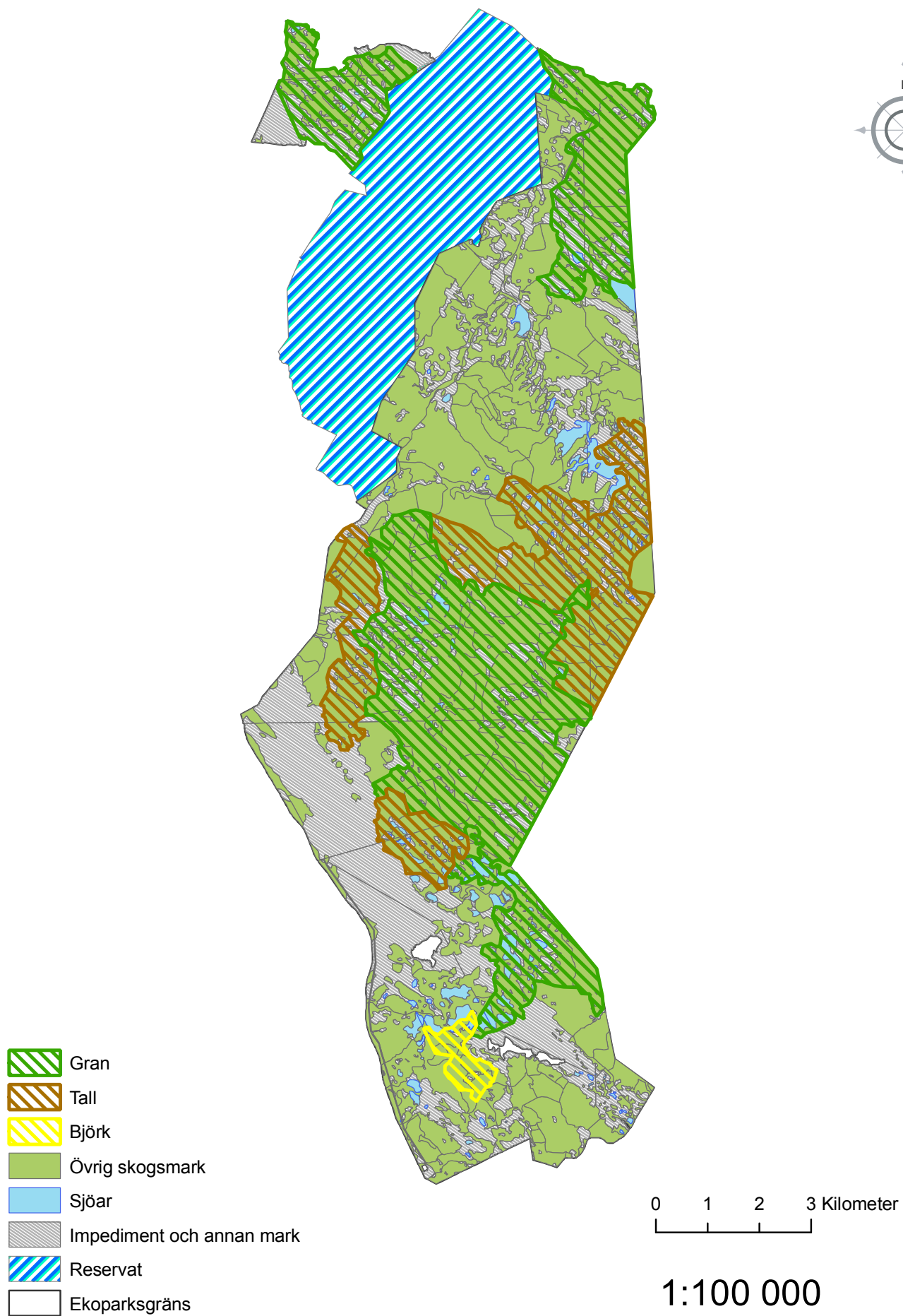
Kärnområde för tall, 180 ha, gränsar mot Stormyran och Sörmyran.

Kärnområde för björk, 100 ha, Granberget.

Biotopförstärkning och konnektivitet (graden av sammanbindning)

För att förstärka eller utveckla olika naturvärden har ett antal avdelningar valts ut som ska sammanbinda med redan befintliga naturvärden. Således skapas en korridorfunktion vilket ökar möjligheterna för arters spridning och fortsatta existens. I Ekopark Luottåive har exempelvis medelålders granskog med ringa naturvärden fått utgöra en sammanbindande länk mellan skogar med i dagsläget höga naturvärden. En sammanbindning har även gjorts mellan naturreservatet Luottåive och skogen kring Tapmukåive/Kuoratjäive. På så sätt skapas en bättre förbindelse mellan dessa områden som har mycket höga naturvärden och en bättre spridningsmöjlighet för skyddsvärda arter skapas.

Karta 15. Kärnområden

Naturliga störningar (processer)

I samband med fältarbetet, biotopanalysen samt litteraturstudier har de mest betydelsefulla naturliga störningarna identifierats.

Brand

Skogsbrand har varit en naturlig och återkommande störning i de boreala skogarna sedan lång tid tillbaka. Brand är väsentlig för tallskogens ekosystem. I och med en skogsbrand möjliggörs tallskogens fortsatta succession och livsmiljöer för en mängd brandgynnade arter skapas. Skogsbränder skapar även död ved vilket är till nytta för vedlevande insekter och indirekt även gynnar arter som livnär sig på insekter, exempelvis hackspettar. En olikåldrighet formas i brandpåverkade skogar då vissa träd dör och andra brandskadas. Träd som brandskadas ökar motståndskraften mot kommande bränder och skadeangrepp, och har som regel möjlighet att bli riktigt gamla. I luckorna som uppstår efter brand ges en etableringsmöjlighet för pionjärträd så som björk och asp, vilka snabbt etablerar sig i dessa områden.

I Ekopark Luottåive syns tydliga spår från tidigare bränder. Kolnade högstubbar och lågor liksom brandljud på trädstammar vittnar om tidigare brandhistorik.

Mänsklig påverkan

I ekoparken finns områden som är i det närmaste urskogslika. Det gäller framförallt i området kring Kuoratjåive. I ekoparken är dock många skogar tydligt påverkade av människan. Spår från plockhuggning i äldre skogar gör det tydligt att man tidigare brukade skogen. Timret som höggs flottades ut efter Vuollaurebäcken. För att kunna genomföra flottningen dämde man upp sjön Vuollaure och spår från dämningsområdet finns fortfarande kvar. Dammarna är rivna men dammvallar samt utskov eller delar av utskov finns kvar. I ekoparken har även senare tids avverkningar gjorts varpå unga skogsbestånden förekommer.

Mänsklig aktivitet i form av kolning har skett i området. Kolbottnar påträffas i skogen, vilka är de rester som idag finns kvar från de kolmilor som användes vid kolningen av trä.

Området inom Ekopark Luottåive nyttjas vintertid som renbetesområde av främst Tuorpon fjällsameby. Udtjá skogssameby har renar i området under barmarksperioden.

Spår av tretåig hackspett. Den trivs i stabila och orörda granmiljöer vilket det finns gott om i ekoparken.
Foto: Maria Nordlund

Skoglig representativitet

För att skapa en naturvårdssatsning som tar hänsyn till skogens historia tittar man på den skogliga representativiteten. Syftena med detta är två. Dels för att jämföra naturvårdssatsningens areella fördelning på skogstyper med den fördelning som finns i ekoparken totalt. Dels att jämföra dagens trädslagsfördelning med situationen före det storskaliga skogsbrukets intåg. Ambitionen är att det framtida ekoparkslandskapet inte i alltför stor grad skall avvika från ett historiskt, förindustriellt tillstånd med avseende på trädslagssammansättningen. Målet är även att successivt återskapa naturskogslika förhållanden i ekoparken.

Trädslagen tall och gran dominerar i ekoparken men även lövträd förekommer. Bland lövträden dominerar björk.

Contorta förekommer i några bestånd. Även svartgran finns inplanterad i ett fåtal skogsavdelningar.

Ekologisk representativitet

De arter som nämns i mångfaldsanalysen stäms av mot de substrat och biotoper som den planerade naturvårdssatsningen skapar. Detta görs i syfte att försäkra sig om att de miljöer Sveaskog skapar kommer att gynna de prioriterade arterna.

Många av de naturvårdsintressanta arterna som påträffats i ekoparken vill ha stabila och orörda granmiljöer. Däribland garnlav och lappticka. Arter som kräver gamla tallskogar finns även, exempelvis talticka. Tretåig hackspett lever i vidsträckta barrskogar där döda eller döende träd finns. Arten gynnas av brända skogar, varför naturvårdsbränning är en viktig skötselåtgärd. Många fågelarter som lavskrika och lappmes lever i äldre större sammanhängande barrskogar. I ekoparken finns vidsträckta barrdominerade skogar av äldre slag som kommer att lämnas orörda. Arter knutna till lövträd lever också i ekoparken, så som skrovellav och doftticka.

3. Naturvårdsmålen i Ekopark Luottåive

Ekologiska målbilder

Som ett resultat av fältinventeringen och de efterföljande landskaps- och mångfaldsanalyserna har ett antal ekologiska målbilder för landskapet och dess skogsbestånd utvecklats.

Grannaturskog, Tapmukåive. Foto: Maria Nordlund

Grannaturskog

Grannaturskog karaktäriseras av skiktade skogar med en varierad förekomst av granar i olika åldrar. Lågor och torrakor förekommer oftast rikligt och befinner sig i olika successionsstadier, allt ifrån nyligen döda träd till väl nedbrutna lågor i markskiktet. De viktigaste ekologiska kvaliteterna som eftersträvas i grannaturskog är miljöer med stabila mikroklimat med hög luftfuktighet samt en träd- och lågakontinuitet. Grannaturskogar hyser många skyddsvärda mossor, lavar och svampar.

I Ekopark Luottåive utgör grannaturskog 29% av den produktiva skogsmarken, motsvarande 1939 hektar. Karaktäristiskt för grannaturskogen i ekoparken är den rikliga förekomsten av hänglav som växer på de gamla granarna. Granarna är även grova och vissa är över 300 år gamla. Tack vare den rikliga mängden av död ved hyser ekoparken många vedlevande arter.

På gamla lågor och högstubbar kan man se violmusslingen växa, en skyddsvärd och rödlistad art. Gammelgransskål och taigaskinn hör även grannaturskogen i Luottåive till. Taigaskinn finner man på gamla granlångor, oftast i brandrefugiala områden, alltså i delar som undgått skogsbränder. Taigaskinn är därför en bra indikator på gamla orörda granskogar med lång kontinuitet.

För att ytterligare utveckla de ekologiska kvaliteterna kommer gransuccessioner att lämnas för fri utveckling. Genom att lämna granskog orörd beräknas den redan höga andelen grannaturskog öka med 369 hektar. Områdena som genom restaurering ska få höga naturvärden ligger ofta intill skog med befintliga naturvärden. Därav lämpar sig dessa väl för restaurering med goda möjligheter för artspridning.

Tallnatskog

En tallnatskog har ofta en brandprägel vilket bland annat syns i form av tallar med brandljud och kolad död ved. En tallnatskog karaktäriseras även av en olikåldrighet där tallar från olika successioner finns representerade samt att det finns en viss kontinuitet av död ved. Skogsbränder spelar en viktig roll för hela tallnatskogens dynamik och är väsentlig för många arter som är beroende av brand för sin överlevnad. Skogarna kring Tapmuktjärnen är starkt präglade av skogsbrand. Spår i form av brandljud och kolade stubbar påträffas spritt i ekoparken.

Tallnatskogar hyser arter som tallticka och tallstockticka, där talltickan är en bra indikator på förekomst av gamla träd eftersom arten nästan uteslutande växer på trädstammar av tall äldre än 150 år.

Tallnatskog förekommer på 792 hektar inom ekoparken vilket utgör 12 % av den produktiva skogsmarken. Tallnatskog finner man främst i ett område som sträcker sig mellan Tapmukåive och Tapmukvare. Även i området intill Stormyran finner man fina gamla tallnatskogar där förekomst av tallar uu mot 500 år finns. Här lever intressanta arter som tretåig hackspett och tallticka. Genom restaurering kommer arealen tallnatskog öka så att det i framtiden finns drygt 1314 hektar tallnatskog.

Tallnatskog mellan Granberget och Björkberget. Foto: Emma Nordlund

Tabell 7. Ekologiska målbilder för Ekopark Luottåive.

Tabellen visar hur stor andel i Ekopark Luottåive som idag har höga naturvärden samt hur mycket mark som lagts till för att stärka respektive naturtyp. Stora arealer av ekoparken håller redan idag höga naturvärden, dessutom finns det goda möjligheter att restaurera naturvärden på 19 % av skogsmarksarealen. Den totala naturvårdsarealen inom ekoparken är 71 procent när andelen naturvårdsskogar summeras med den naturhänsyn som också lämnas i produktionsskogarna.

Naturtyper med höga naturvärden	Utgångsläge 2011 (%)	Restaurering (%)	I framtiden (%)	Kommentarer
Grannaturskog	29	5	34	Fri utveckling.
Lövskog	<1	2	2	Frihuggning, utglesning
Lövrík barrnaturskog	6	4	10	Naturvårdsbränning, frihuggning, utglesning
Tallnaturskog	12	8	20	Naturvårdsbränning
Summa	47	19	66	
Produktionsskogar utan höga naturvärden	53		34	I snitt lämnas 14 % hänsyn i produktionsskogarna
Impediment				Endast naturvårdande åtgärder eller inga åtgärder

Lövskog, Foto: Maria Nordlund

Lövnaturskog och lövrík skog

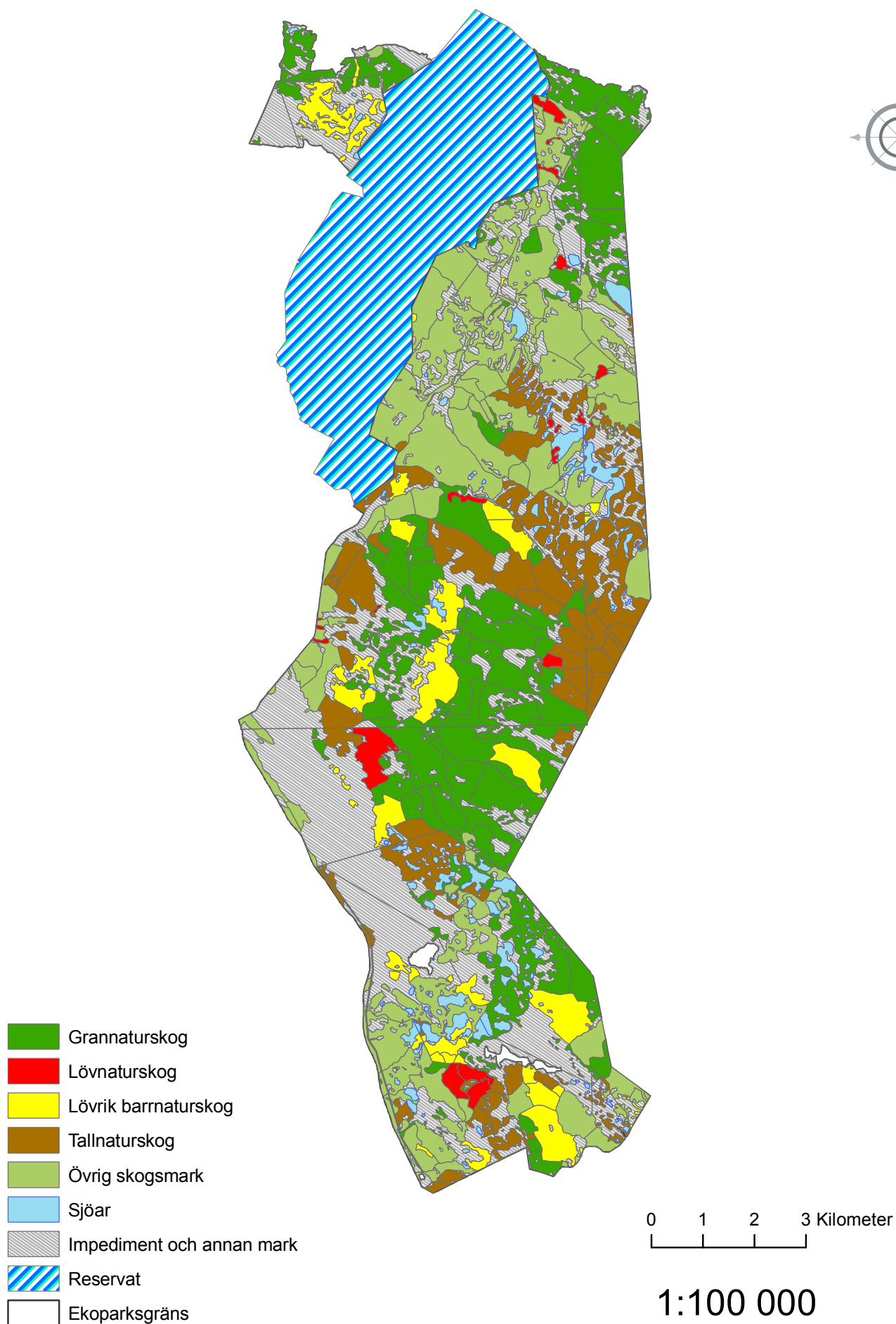
Av ekoparkens 6746 hektar skogsmark består fyra hektar av lövnaturskog och 434 hektar av lövrík barrnaturskog. Tillsammans upptar de drygt sex procent av ekoparkens produktiva skogsmarksareal.

Lövrík skogar skapar livsmiljöer för många olika arter och är därför viktig för den biologiska mångfalden. Lövträd generellt har en stor diversitet av insekter knutna till sig, dels vedlevande insekter och dels sådana som livnär sig av trädens pollen

och nektar. I och med förekomst av vedlevande insekter lockas hackspettar som spillkråka och tretåig hackspett till lövríka miljöer där de kan finna föda och boställe. Hackspettarna bidrar i sin tur till att hålhäckande fåglar som pärluggla och knipa finner rum i dessa miljöer.

Lövnaturskogar och lövrík skogar ska genom restaurering öka med 159 respektive 255 hektar, en ökning som gör att de i framtiden kommer att utgöra 12 % av skogsmarken i ekoparken.

Karta 16. Ekologiska målbilder.

Produktionsskogarna – målklasser PG och PF

Skogsbestånd som inte används för bevarande eller restaurering av biotoper och som saknar egentliga naturvärden kommer att användas för skogsproduktion. Vid gallringar och föryngringsavverkningar i dessa skogar lämnar Sveaskog naturhänsyn i samtliga bestånd. Att gynna löv, lämna naturvärdesträd, skapa trädgrupper och skapa breda kantzoner mot myrar och vattendrag är exempel på sådan hänsyn. Omkring 11 procent av skogarna har förstärkt naturvårdshänsyn (PF) vilket innebär att minst 15 procent (som medelvärde 24 procent) av arealen lämnas som hänsyn inom dessa bestånd. Drygt 23 procent av skogarna har generell hänsyn med 5-12,5 procent hänsynsareal inom varje bestånd.

Naturreservat

Till stor del omgiven av ekoparken ligger det 2208 hektar stora naturreservatet Luottåive. Naturreservatet ligger i ekoparkens nordliga del och utgörs av berget Luottåive samt stora våtmarksområden norr om berget. Reservatet har mycket höga naturvärden då stora delar av skogen är urskogspräglad. Det är främst gammal granskog med ett visst inslag av lövträd som bekläder berget Luottåive. Tallskog finner man i reservatets allra sydligaste del samt på delar av myrmarkerna. Naturreservatets våtmarksområden har efter inventering visat på mycket höga naturvärden. Skogen i naturreservatet är gammal och livsmiljöer för en mängd hotade och skyddsvärda arter som kräver orörda och stabila miljöer finns. Citronporing, Antrodiella citrinella, är en vedlevande svamp som påträffats i naturreservatet. Arten anges som akut hotad på Artdatabankens rödlista över hotade arter, den växer på granlågor och är endast funnen på ett fåtal platser i landet.

Naturreservatet bildades år 2000 och är även ett Natura 2000-område.

Natura 2000

Natura 2000 är en skyddsform med syfte att bevara värdefulla och hotade naturtyper och arter som finns inom Europa. Det är ett initiativ taget av Europeiska Unionen med avsikten att värna den biologiska mångfalden. Styrande för vilka arter och naturtyper som ska skyddas är EU:s Art- och habitatdirektiv och Fågeldirektiv.

Inom ekoparkens gränser finns tre Natura 2000-områden utpekade, Luottåive, Kuoratsvare samt delar av Piteälven.

Luottåive, som tillika är ett naturreservat, är 2208 hektar stort och utgör berget Luottåive samt intilliggande stora våtmarksområden norr om berget. De naturtyper som resulterat i en Natura 2000-klassning är främst Västlig taiga och Aapamyr. Aapamyr kan definieras som ett stort sammanhängande myrområde där olika typer av våtmarker kan ingå, exempelvis blandmyrar och sträng- och flarkmyrar. Aapamyr har en nordlig utbredning och förekommer därför norr om den biologiska norrlandsgränsen, Limes Norrlandicus. Våtmarkerna liksom den gamla barrskogen har mycket höga naturvärden. Arter som nämns enligt art- och habitatdirektivet är lodjur.

Uppe på berget Tapmukåive finns Kuoratsvare som är ett drygt 15 hektar stort Natura 2000-område. Området domineras av Västlig taiga, och här finns höga naturvärden i form av gammal barrskog med lång kontinuitet. Död ved förekommer i stor omfattning liksom skyddsvärda arter kopplade till dessa miljöer.

Piteälven är det tredje Natura 2000-området som ingår i Ekopark Luottåive. Endast delar av det drygt 200 hektar stora området ligger i ekoparken. Sjön Tjalmejaur samt vattendragen däromkring ingår liksom de tjärnar och bäckar som sträcker sig förbi Sörmyran. Bäcksystemen nordöst om Björkberget som leder till Holmtjärnen och vidare till Kitajaurken ingår även. Utter och flodpärlmussla är arter som förekommer i vattendragen.

Våtmark. En stor del av ekoparken utgörs av våtmarker och de har ofta höga naturvärden.

Foto: Maria Nordlund

Skogslandskapets vattenmiljöer

Naturvårdssatsningen i ekoparksplanen avser i första hand skogsmiljöer, men berör även ekoparkens olika vattenmiljöer.

Skogsbäckar och sjöar

Sjöar förekommer spritt i ekoparken och utgör drygt 3 % av ekoparkens ytan. Mindre sjöar uppträder i mycket stort antal och bildar på sina ställen en myriad av små vatten. Ekoparken genomströmmas av flera bäckar som sammanbinder de många tjärnarna.

Våtmarker

Ekopark Luottäive har stora och mycket värdefulla våtmarker. Totalt finns det 2815 hektar våtmark i ekoparken vilket utgör 28 % av ekoparkens totala yta. Våtmarkerna består av stora öppna myrar, flertalet tjärnar förekommer spritt. Även så kallad sträng- och flarkmyr förekommer i stor omfattning där skogsbeklädda myrsträngar omväxlande uppträder tillsammans med kärrpartier. Efter

Länsstyrelsens våtmarksinventering av området har stora delar klassats in i högsta naturvärdesklass. Stormyran som ligger i ekoparkens västra del intill väg E45 är en av dessa våtmarker. Våtmarkerna hyser en stor mängd naturvårdsintressanta arter och värdefulla miljöer som tillsammans med den omgivande skogsmarken och dess höga naturvärden skapar en mycket skyddsvärd miljö. Våtmarker har en viktig hydrologisk funktion i landskapet och fungerar därtill som viktiga habitat för en mängd växt- och djurarter. Under vår och sommar nyttjas de ideligen av flertalet häckande fåglar. Brushane och drillsnäppa som vintertid håller till i Afrika och södra Europa kan under häckningstiden ses på myrarna inom ekoparken. Våtmarkerna ger även livsrum för många arter av mossor och insekter, samt olika typer av orkidéer. Ängsnycklar och tätört finner man i rikkärrsområden, där floran är rikare tack vare en mineralrikare miljö och ett högre pH-värde än i vanliga kärr.

Ungskog. Ungefär en tredjedel av skogsmarken i ekoparken är klassad för skogsproduktion och har klassningen PF eller PG. Varje delområde har en fastslagen hänsynsprocent som måste följas enligt avtalet som tecknas med Skogsstyrelsen.

Foto: Kurt Rodhe.

Sammanställning av målklasser och deras fördelning

För att kunna beskriva balansen mellan produktion och naturvård i olika skogsbestånd använder sig Sveaskog av målklasser. Målklassen beskriver naturvårdsambitionen för varje enskilt bestånd. Renodlade naturvårdsbestånd kallas NO- och NS-bestånd medan bestånd satta till PF eller PG har skiftande produktionsmål. Målklassning är en långsiktig klassning och ambitionen är satt i ett långt perspektiv.

De fyra olika målklasserna definieras enligt följande:

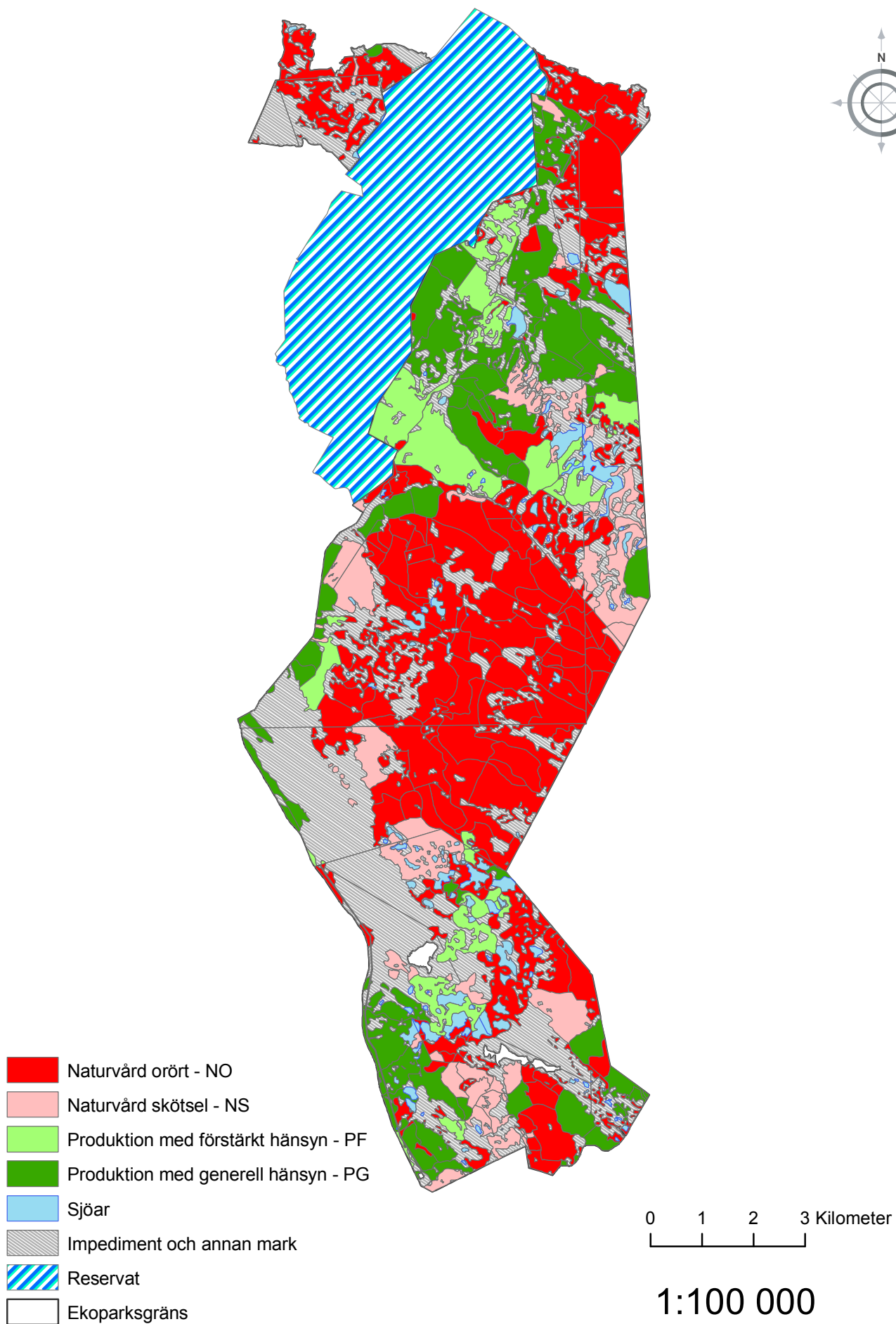
NO – naturvårdsmål där skogen lämnas orörd
NS – naturvårdsmål med naturvårdande skötsel
PF – produktionsmål med förstärkt hänsyn
PG – produktionsmål med generell hänsyn

För att kvalitetsförbättra ekoparksplanen kan målklassen ändras från NO till NS och tvärtom. I en ekopark kan naturvårdsambitionen också höjas genom att ändra ett bestånds målklass från PG till PF liksom från PG/PF till NO/NS. Ändringar görs enbart efter överenskommelse med Skogsstyrelsen och berörd länsstyrelse. En sänkning av naturvårdsambitionen i en ekopark är inte tillåten.

För Ekopark Luottåive innebär målklassningen följande:

NO	54 %
NS	12 %
PF	11 %
PG	23 %

Karta 17. Målklasser

4. Naturvårds- och produktionsmetoder

Av tradition har skoglig naturvård varit knuten till att lämna skogar orörda. Men under senare tid har behovet av att även sköta skogar med höga naturvärden aktualiserats. Det övergripande motivet till att arbeta med naturvårdande skötsel är att bevara och utveckla biologisk mångfald. Det finns framför allt fyra olika anledningar till att naturvårdande skötsel behövs i det svenska skogslandskapet:

- Återskapa skogstyper som till stor del försvunnit genom bland annat hundra års skogsskötsel.
- Efterlikna de naturliga störningar som till stor del saknas i dagens skogar.
- Bevara och utveckla det biologiska kulturarvet.
- Utveckla ekologiskt funktionella skogslandskap.
- Att förlänga livslängden på främst gamla lövskogar.
- Att rädda höga skogliga naturvärden som hotas av igenväxning.

Orörda områden (NO)

Att låta områden vara orörda är en naturvårdsmetod där skogen lämnas för fri utveckling. Notera att orördhet även kan vara en form av restaurering – till exempel att man lämnar en medelålders granskog orörd för att på sikt skapa en stabil grannaturskog. I vissa fall utgår restaureringen från äldre skogar, i andra fall från unga skogar. Syftet är att få en opåverkad skogsmiljö där framförallt fuktighets- och kontinuitetskrävande arter kan finna sin livsmiljö.

Punktvisa åtgärder, som till exempel fällande av inväxande granar invid äldre tallöverståndare kan förekomma. Här finns även undantagsvis förbehåll att i framtiden hugga fram naturvärdesmässigt värdefulla lövträd om behov föreligger för vissa arters fortlevnad. Likaså kan kulturminnesvårdande åtgärder äga rum som till exempel uppkapning av vindfällan över gamla stigar.

I Ekopark Luottäive, som till stora delar består av gamla barrskogar med dominans av gran, kommer merparten av naturvårdsskogarna att få stå orörda. Många av ekoparkens skogar har i dag mycket höga naturvärdeskvaliteter kopplade till skogar med lång kontinuitet och stabila miljöer.

Naturvårdande skötsel (NS)

Naturvårdande skötsel används som samlingsbegrepp för ett stort antal skötselmetoder som har till syfte att bevara eller utveckla skogens naturvärden. Naturvårdande skötselinsatser är ofta ett effektivt sätt att snabba på utvecklingen av bättre livsbetingelser för arterna i brukade landskap. Det kan till exempel handla om att återinföra en process som brand eller att snabbt tillskapa död ved där det råder brist på detta substrat. Naturvårdande skötsel används även för att gynna ett visst trädslag genom att ta bort konkurrerande träd.

I Ekopark Luottäive berörs totalt 802 hektar av naturvårdande skötsel. Det rör sig främst om tallskogar där skötselinsatser är naturvårdsbränning. Men det finns även skogar som domineras av lövträd eller har ett visst lövinslag där olika åtgärder ska gynna lövträden. Följande metoder är aktuella i Ekopark Luottäive:

Naturvårdsbränning

Naturvårdsbränning är ett sätt att återinföra en i skogen tidigare naturligt förekommande störning. Genom att naturvårdsbränna skog gynnas tall- och lövskogar och många arter som är beroende av brandmiljöer. En skogsbrand skapar en naturlig trädslagsblandning där konkurrenssvaga arter som tall, björk och asp får möjlighet att växa upp. Branden ger även ett naturligt tillskapande av död ved och en olikåldrig skog.

De allra äldsta tallskogarna med stort inslag av mycket gamla tallar kommer inte att naturvårdsbrännas då denna naturtyp i sig även har andra naturvärden, som lång kontinuitet vilket kan gynna marksvampar. Undantag från denna princip kan göras för bestånd där granen på relativt kort sikt utgör ett uppenbart hot mot tallskogens överlevnad.

Naturvårdsbränning kommer att genomföras i Ekopark Luottäive inom utvalda områden. Naturvårdsbränning är en bra restaureringsmetod för vissa av de talldominerade skogarna i ekoparken som på grund av tidigare skogsbruk har ringa naturvärden. Exempelvis i skogar söder om Vuollare samt ett par skogsavdelningar intill Larvevägen, sydväst om Tapmukäive. Skogar där naturvårdsbränning kommer att utföras är framförallt områden som tidigare i stor grad varit utsatta för skogsbrand och där en skogsbrand på

ett effektivt sätt kan skapa höga naturvärden. På grund av risker kopplade till naturvårdsbränning av skogsmark, såsom svårigheter med släckningsarbetet, kommer inte alla områden som ur naturvårdssynpunkt är lämpliga att naturvårdsbrännas brännas.

Utglesning

Utglesning betyder att man glesar ut ett eller flera trädslag till förmån för ett annat. Utglesning tillämpas i de flesta fall i lövrika skogar där man vill gynna lövträd som björk och asp vilka är konkurrensutsatta av främst gran. Genom att använda sig av denna skötselmetod kan man bibehålla och/eller skapa lövmiljöer som på sikt har möjlighet att bilda höga naturvärden.

Genom att utföra skötselåtgärder som utglesning är målet att återskapa lövmiljöer, vilka påverkats negativt under tidigare års skogsbruk. Lövträd eliminerades till stor del ur skogarna genom besprutning och fickning. När därtill skogsbränder blev allt mindre vanliga, på grund av att man i allt större grad släckte naturligt uppkomna bränder, påverkades den naturliga lövföryngringen negativt. Habitat för en mängd insekter, fåglar, lavar etc. blev en brist i skogslandskapen vilket missgynnat den biologiska mångfalden.

I Ekopark Luottäive kommer utglesning att utföras i yngre och medelålders lövrika och lövdominerade skogar. Väster om Björkberget, i södra delen av ekoparken, finns ett kärnområde för björk där lövgynnande åtgärder i form av utglesning kommer att utföras.

Frihuggning

I syfte att skapa goda livsbetingelser för enstaka naturvårdsintressanta träd som hotas av igenväxning kan frihuggning ske. Frihuggning innebär att de träd som växer i direkt närhet till det träd man vill gynna huggs ner. Ett öppet utrymme samt en ökad tillgång på ljus och näring skapas vilket förbättrar livsvillkoren för det frihuggna trädet. Det är främst gamla lövträd men även naturvärdesträd av tall som frihuggs. Frihuggning kan även ske genom ringbarkning, vilket medför ett långsamt och mer naturligt avdöende. Tillförseln av död ved blir då mer lik ett naturligt avdöende.

Stängsling

I den unga och lövdominerade skogen väster om Björkberget finns förutom björk uppslag av rön, asp och sälg. Genom att sätta upp ett stängsel runt en mindre areal i det området förhindras bete av klövvilt och lövträden får på så sätt möjlighet att växa upp. En lövdominerad skog med inslag av sällsynta trädslag som rön har möjlighet att bildas, vilket gynnar arter beroende av dessa trädslag och med tiden kan höga naturvärden bildas.

Landskapsvård

Längs med någon vägsträcka i ekoparken kommer landskapsvård/siktröjning att utföras. Det sker främst genom att vägkanter röjs på uppväxande sly i syfte att förbättra sikten. Detta gäller i första hand en vägsträcka om ca en halv till en kilometer i höjd med Starggajavre för att synliggöra den gamla granskogen öster om Larvevägen.

Ekologisk leveranstid

En av ekoparksbegreppets grunder är att minst hälften av den produktiva skogsmarken i en ekopark ska används som naturvårdsareal. Ett antal skogar med möjlighet att restaurera höga naturvärden är därför NO- eller NS-skogar i ekoparksplanen. Naturvärdena och de ekologiska effekterna av ekoparksplanen kommer därför successivt att öka med tiden. Tiden från i dag till dess att beståndet börjar uppvisa ekologiska värden kallas för beståndets ekologiska leveranstid. Notera att även orördhet kan utgöra en form av restaurering, genom att till exempel lämna en medelålders granskog orörd för att på sikt skapa en stabil grannaturskog.

3167 hektar skogsmark, motsvarande 47 % av ekoparkens produktiva skogsmarksareal, har i dagsläget höga naturvärden. Till det kommer 1306 hektar restaureringsskogar som genom skötsel eller genom fri utveckling med tiden kommer att erhålla höga naturvärden.

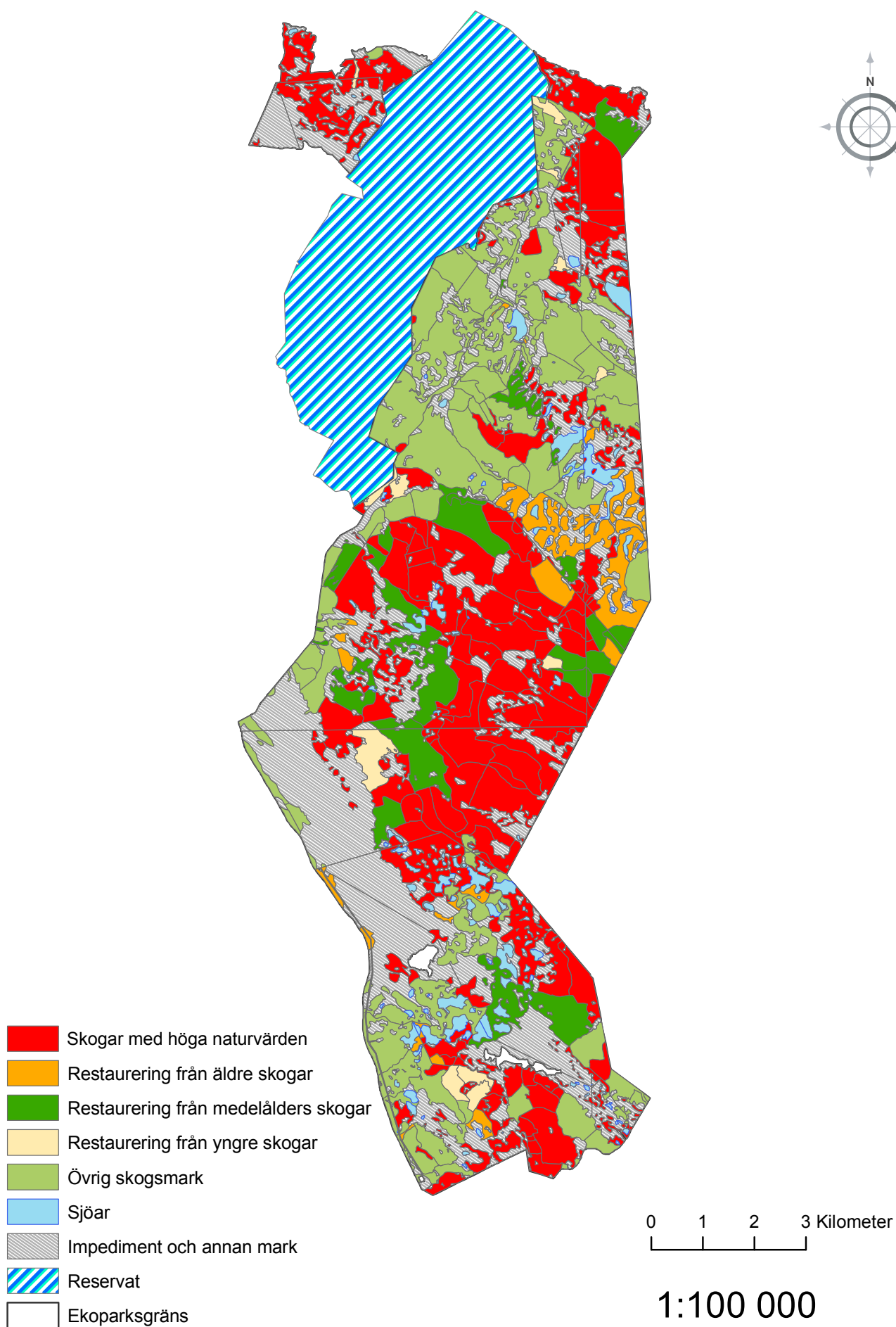
Restaureringsskogarna i ekoparken utgörs främst av barrskogar men även av lövrika skogar och lövskogar. De flesta av restaureringsskogarna är av medelålder, där naturvärden idag anses ringa. Förutsättningarna att bilda höga naturvärden ses som goda delvis beroende på att flertalet av restaureringsskogarna ligger i direkt närhet till andra skogar av mycket hög naturvärdeskvalitet och delvis därför att naturvärdena i vissa avdelningar sakteligen redan börjat infinna sig.

Tabell 6. Restaureringsskogarnas andel av skogsmarken uppdelade på åldersklasser.

Nästan hälften av ekoparkens skogar har idag höga naturvärden och dessutom kommer ytterligare 19 % av skogarna få höga naturvärden i framtiden. Majoriteten av dessa skogar är idag medelålders.

Restaureringsklass	Andel av skogsmarken (%)	Areal (hektar)
Restaurering från äldre skogar	5	359
Restaurering från medelålders	12	782
Restaurering från yngre skogar/	2	165
Summa	19	1306
Befintligt höga naturvärden	47	3168

Karta 18. Restaureringsskogar samt skogar med höga naturvärden

Skötsel av produktionsskogarna

Målklasserna PG och PF utgör samlingsbegrepp för ett stort antal produktionsmetoder med skiftande varianter av generell och förstärkt hänsyn. Nedan följer en beskrivning av dessa metoders användning i Ekopark Luottåive.

Produktionsmål med generell och förstärkt hänsyn

Skogsbestånd som inte utgörs av naturvårdsskogar eller som inte används för restaurering av biotoper som saknar egentliga naturvärden kommer att brukas som produktionsskogar. Sveaskoga lämnar generell eller förstärkt hänsyn i dessa skogar vid gallringar och avverkningar. I genomsnitt lämnas 13 procent som naturhänsyn i ekoparkens produktionsskogar. Hänsynen som lämnas i skogsbestånd varierar från som lägst 5 procent till som mest 40 procent. Hänsynen är lägst i bestånd där contorta och svartgran dominerar. Naturhänsynen lämnas bland annat som trädgrupper, enskilda träd och kantzoner mot myr och sjö.

Fröträd och skärmar

Föryngring sker oftast med plantering och sådd, men ibland kan vi ställa fröträd av tall på marker som är lämpliga. Ofta krävs en markberedning efter att avverkning skett för att säkerställa goda föryngringsresultat. Det förekommer även att ett högre trädskikt (så kallad skärm) lämnas efter avverkning för att förbättra möjligheten för till exempel granplantor att växa upp i områden med hög frostrisk.

När en föryngring är säkerställd behöver fröträdsställningen avvecklas. Inom ekoparkerna strävar vi efter att ha ett högre antal kvarlämnade träd efter avvecklingen. Därför lämnas minst 15 träd per hektar av fröträden för att i framtiden utgöra spridda naturvärdesträd.

Vindfällan

Generellt upparbetas inga vindfällan i Ekopark Luottåives NO/NS-bestånden. Vindfällan får tas tillvara i PF- och PG-bestånd, dock inte av tidigare lämnad hänsyn. Träd som blåst över vägar, rastplatser och stigar etc får upparbetas. Ingen upparbetning av vindfällan får ske i ekoparken utan att ansvarig från Sveaskog har hänvisat plats, trädslag och omfattning för detta.

Vid omfattande stormfällningar och/eller risk för barkborreskador görs en bedömning i samråd med länsstyrelsen och Skogsstyrelsen hur situationen ska hanteras. Se bilaga 2 för närmare anvisningar om Sveaskogs hantering av vindfällan i ekoparker.

Vedhuggning

Vedhuggning får enbart ske efter att ansvarig på Sveaskog anvisat plats, trädslag och omfattning för detta.

5. Rennäringen

Markerna i ekoparken nyttjas främst av två samebyar. Vintertid betar renar från Tuorpons fjällsameby och hösttid nyttjas området av Udtjá skogssameby. Renvaktarstugor och rengården finns i området.

Naturvårdssatsningar i området kommer att gynna renbetet genom att andelen äldre skog kommer att öka. Om naturvårdsbränder genomförs på marker med bärris kommer andelen marklav som betas av renar att öka.

Sveaskog kommer att låta samebyn komma med synpunkter på skötsel och åtgärder i ekoparken.

Ren. Foto: Johan Ekenstedt

6. Kulturmiljövärden

Kulturmiljöer

Forminnet i form av härdar förekommer på ett par platser inom ekoparken. Härdar är gamla eldstäder som man ofta hade inne i kåtor. Söder om Tapmuktjärnen återfinns tre härdar och strax norr om tjärnen finns ytterligare en eldstad.

Kulturspår i form av kolbottnar påträffas i ekoparken. Kolbottnar är rester från kolmilor som användes vid framställningen av träkol. Träkol nyttjades som bränsle och kolning bedrevs främst under andra världskriget, men har även skett tidigare än så.

Kulturmiljövård

Att notera, bevara och sköta kulturvärden är en del i Sveaskogs arbete med ekoparker. I ekopark Luottäive kommer Sveaskog att ta hänsyn till dessa kulturvärden vid kommande åtgärder.

Utskov vid Vuollaure. Det finns spår av tidigare skogsbruk vid Vuollaure där man byggt en damm för att underlätta flottningen av virke på våren. Foto: Maria Nordlund.

7. Upplevelsevärden

Ekoparken bjuder på natursköna upplevelser med möjligheter att se i det närmaste urskogslika skogar. Gamla grannaturskogar med gott om multnade lågor och grova träd rikligt draperade i hänglav ger en trollbindande upplevelse. Likaså de fascinerande tallskogarna med höga beståndsåldrar där 500-åriga tallar förekommer.

I ekoparken kan man även uppleva en mångfald arter. Här lever många sällsynta och skyddsvärda arter som behöver orörda miljöer med lång kontinuitet av träd och död ved. Vedlevande svampar som rynkskinn och ostticka liksom den fint rosafärgade rosentickan påträffas på lågor av gran. Doftticka hör också ekoparken till. Den växer främst på sälgar, och vid rätta vindförhållanden kan man känna doften av den på långt håll. Citronporing är en mycket sällsynt art som anträffats inom Luottåive naturreservat. Arten är endast funnen på ett fåtal platser i landet och är i dagsläget akut hotad. Kungsörnen lever också i ekoparken liksom lodjuret.

Ekoparken har många tjärnar som erbjuder goda fiskemöjligheter. Genom att lösa fiskekort får man tillgång till fiske. Vissa av ekoparkens mindre tjärnar är i dagsläget utarrenderade.

Varför inte besöka ekoparken under sensommaren och hösten för att fylla på förråden av bär. Att plocka blåbär och lingon ger förutom bären även en bra möjlighet till rekreation. De nyttiga och c-vitaminrika hjortronen kan man om man har tur plocka på några av ekoparkens många myrar.

Historiska spår från flottningstiden går att se vid sjön Vuollaure. Här finns delar av dammvallar och utskov kvar från tiden då man flottade ut timret från skogen längs med vattendrag. För att möjliggöra flottningen dämades sjön Vuollare upp och timret flottades ut längs med Vuollarebäcken. Gamla hästvägar från dåtidens skogsbruk är andra historiska spår som kan ses i skogen. I närheten av Vuollaure finns en sådan hästväg som användes då man körde fram timret med häst och kälke. Vid Vuollaure finns en på senare tid timrad stuga att besöka.

Stubbe med sjöutsikt. Det finns ett stort antal små fridfulla sjöar i ekoparkens södra del.
Foto: Lars-Göran Ek

Sevärdheter

Vid bergen Kuoratjäive och Tapmukäive finns skogar med mycket höga naturvärden där skogarna till stor del bär präg av naturskog. Här finns ekoparkens kärnområden vad gäller naturvärden.

I ekoparkens nordöstra del på berget Ätnakåbbå finns gammal granskog med riklig mängd död ved och inslag av gamla lövträd. Gamla granar som är äldre än 300 år förekommer. Den gamla granskogen har en stor mängd ovanliga vedsvampar tack vare sin orördhet, bland annat kan här ses violmussling och ostticka. I skogen lever lavskrikan som man ofta får se om man vandrar här. Vid bäcken som rinner väster om Ätnakåbbå växer skogsfru, en sällsynt och rödlistad kärlväxt. Skogen på Ätnakåbbå ligger lättillgängligt med skogsbilväg som går alldeles förbi området.

I ekoparkens södra del vid Satimäive samt mellan Granberget och Björkberget finns skogsavdelningar med höga naturvärden. Tallar över 500 år och grova torrfuror påträffas i området.

Geomorfologiska bildningar i landskapet som härrör från tiden då inlandsisen påverkade landskapet går att se i ekoparken. Moränbacklandskap så som dödisområden och veikimoräner är exempel på sådana. I ekoparkens södra del i området kring Granbergstjärnarna finns dödisområden. Det som karaktäriserar ett dödisområde är förekomsten av moränryggar och mindre sjöar som omväxlande förekommer tillsammans i ett mosaikartat mönster. Det är ett vackert och kuperat landskap rikt på mindre sjöar. Dessa landskapsformer har uppkommit under isavsmältningen när stora isblock blivit kvar som rester i landskapet vilka sakteligen smält.

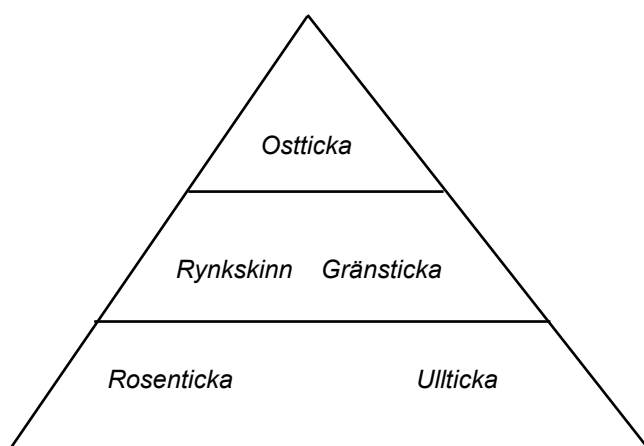
Naturreseptatet Luottäive som ligger omgiven av ekoparken är ett urskogsartat område väl värt ett besök. Södra delen av reseptatet utgörs av berget Luottäive och här finns mycket gamla skogar. Hänglav växer ymnigt på de gamla granarna, doftticka återfinns på flera sälgar och andra ovanliga arter förekommer tämligen frekvent inom naturreseptatet. Naturreseptatet har vidsträckt våtmarker med rikt fågelliv.

Steget Före

Steget Före är en skogsgrupp som verkar för att skydda gamla och biologiskt värdefulla skogar. Gruppen startades i Jokkmokks kommun 1987 av naturskyddsföreningen med Mats Karström i spetsen. Steget Före skapade en inventeringsmetodik som bygger på att identifiera arter som kräver gamla skogar med lång kontinuitet och död ved, arter som har höga krav på sin livsmiljö och signalerar höga naturvärden. Arterna har placerats i en värdepyramid där arten i toppen av pyramiden signalerar högst naturvärde, se figur fem.

Skogen vid berget Luottäive var en av de första skogarna som fick formellt skydd efter engagemang från Steget Före. Den urskogsartade skogen var planerad för avverkning och den fick stor uppmärksamhet och publicitet när den blev skyddad och besöktes då av många politiker, tjänstemän och forskare.

Steget Före har genom sitt arbete medverkat till att över 100 skogar uppmärksammas och skyddats på olika sätt. Där bland Ätnakåbbå och Kuoratjäive som ingår i Ekopark Luottäive.

Figur 5. Värdepyramid för lågakontinuitet i granskog utgörs av arter som växer på liggande död ved. Steget före använder pyramiden för att hitta och värdera skogar med höga naturvärden.

8. Jakt och fiske

I hela Norrland utgör jakten en mycket viktig del av livet för många människor. Det är en viktig källa för rekreation, umgänge och uteliv. Älgköttet utgör också en viktig ingrediens i det norrländska köket. I många hushåll över hela Norrland äts älgkött regelbundet och viltet är således en resurs för många och bör förvaltas och skötas därefter.

Inom ekoparken finns jaktlag för både högvilt och småvilt. För närvarande är det cirka fem lag som arrenderar mark för jakt i området.

Avekoparkensmångatjänarärnågrautarrenderade. Det gäller Kuoratjänarna, Granbergstjänarna, tre tjänar norr om Granbergstjänarna samt två tjänar nordost om Tapmukvare.

9. Forskning, inventeringar och samarbeten

Ett stort ansvar i samband med den investering i naturvård som ekoparken innebär är att följa den ekologiska effekten av olika åtgärder samt använda kunskaperna i framtida naturvårdsarbete. Sveaskog välkomnar därför olika typer av forskning i ekoparkerna. För närvarande finns inga externa forsknings- eller utvecklingsprojekt inom Ekopark Luottåive.

Fiske. Foto: Anna Åkerblom

10. Information

Informationsmaterial

Mer information om Ekopark Luottäive och Sveaskogs ekoparkssatsning hittar du på hemsidan www.sveaskog.se

Dialog

Sveaskog genomför samråd om skötseln av ekoparken med Länsstyrelsen i Norrbotten, Tuorpon och Skogsstyrelsen.

Kontaktuppgifter

För mer information, ring Sveaskogs kundcenter, tfn 0771-787 100.

11. Källor, litteraturförteckning

Sveriges Nationalatlas. 2002. Berg och jord, tredje utgåvan.

Naturvårdsverket. 2004. Skyddsvärda statliga skogar - Norra Norrbottens län. Rapport 5344.

Internetkällor:

Artdatabanken. 2009. Katalog över rödlistade arter. www.artdata.slu.se/rodlista (2010-05-04).

Länsstyrelsen i Norrbotten. 2010. Naturresevat Jokkokks kommun. www.bd.lst.se/skydd_gvare/default.aspx?propID=10003051 (2011-04-05)

Länsstyrelsen i Norrbotten. 2010. Våtmarksinventeringen i Norrbottens län. www.bd.lst.se/vmi/ (2011-04-05).

Länsstyrelsen i Norrbottens län. 2011. Historiska dammanläggningar i Norrbottens län. Länsstyrelsen i Norrbottens län. www.bd.lst.se (2011-04-05)

Naturvårdsverket. 2010. Artportalen. <http://www.artportalen.se/> (2011-04-05).

SGU. Kartfunktion för utsök av berggrunder. www.sgu.se/sgu/sv/produkter-tjanster/tjanster/kart-tjanst_start.htm

Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog. <http://www.svo.se/episerver4/templates/SNormalPage.aspx?id=13538> (2011-04-05)

Muntliga källor:

Clas Hättestrand, Studierektor Geovetenskap, Institutionen för naturgeografi och kvartärgeologi. Stockholms universitet. Mars 2011

Mats Karström. Steget före. September 2011

1:140 000

Bilaga 2. Instruktion för hantering av vindfällan

Hantering av vindfällan inom Sveaskogs ekoparker

Sveaskogs ekoparker skall omfattas av ekoparksavtal, vilka är en form av naturvårdsavtal som tecknas med Skogsstyrelsen. Av detta följer att de delar som avsatts som naturvårdsareal i ekoparkerna inte omfattas av SVL 29§. Om Sveaskog vill avverka stormfällda träd i ekoparker skall en bedömning göras av myndigheten, enligt riktlinjer från SKS 070222. I princip är det då bara naturvårdande skäl eller framkomlighets-/säkerhetsskäl som kan motivera uttag ur naturvårdsarealer, se nedan. Följande två huvudregler gäller därför inom ekoparker:

1. Upparbetning av vindfällan/ skadad skog i PG/PF-bestånd inom ekoparker

I bestånd där åtgärder har gjorts efter invigning av ekoparken (föryngringsavverkning, gallring, lämnande av fröträdställning etc) gäller samma regler som i produktionsskogar utanför ekoparker (se ovan).

I andra bestånd avgör den uppsatta hänsynsprocenten för aktuellt bestånd i ekoparksplanen hur mycket vindfällan/skadad skog som skall lämnas kvar. Vindfällan sparas i kommande lämpliga hänsynsytor, hänsynskrävande biotoper och kantzoner för att motsvara den uppsatta hänsynsprocenten. Detta innebär i många fall en ökad ambition att lämna nedblåsta träd.

Ovanstående hantering av vindfällan inom ekoparkerna beslutas av naturvårdsspecialist efter samråd/ förvaltningsmöte med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.

2. Upparbetning av vindfällan/ skadad skog i NO/NS-bestånd

- Ingen upparbetning av vindfällan/skadad skog sker i NO-klassade bestånd.
- I NS-klassade bestånd upparbetas vindfällan/ skadad skog av gran endast där det krävs ett större granuttag för att uppnå den önskade målbilden.
- I NS-klassade bestånd lämnas alla vindfällan/skadad skog av tall och lövträd.

Eventuell åtgärd inom NO/NS-skog beslutas av naturvårdsspecialist inom MO. Åtgärd inom nyckelbiotop och i vissa fall inom Natura 2000-områden samt ekoparker kräver dessutom samråd med Skogsstyrelsen. Mängden lämnad granved i NS-klassade skogar skräddarsys därmed från fall till fall. Det är särskilt viktigt att undvika körskador i dessa skogar.

Övrigt

Vindfällan/skadad skog som skadat eller hotar att skada exempelvis stugor, kraftledningar och renhagar eller fallit in på fastighet som tillhör annan ägare får alltid upparbetas.

Upparbetning av vindfällan/skadad skog i bestånd med hög andel fornlämningar kräver särskild försiktighet samt dialog med myndigheterna.